

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA’LIM VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

O‘ZBEK FILOLOGIYASI FAKULTETI

“Himoyaga tavsiya etilsin”

Fakultet dekani

____ S.Abdullayev

“ ____ ” _____ 2018-y

5120100 – Filologiya va tillarni o‘qitish ta’lim yo‘nalishi IV
kurs 402-guruh talabasi Sodiqova Tursunoy Sunnat qizining “Sirdaryo
viloyati toponimlari” mavzusidagi

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Ilmiy rahbar:

_____ f.f.d. T. Enazarov,

O‘zbek tilini o‘qitish metodikasi
kafedrasida dotsenti

Taqrizchi:

_____ N. Husanov

TMI O‘zbek va
rus tillari kafedrasida mudiri, f.f.d.professor

“Himoyaga tavsiya etilsin”

O‘zbek tilini o‘qitish metodikasi
kafedrasida mudiri,

f.f.d. T. Enazarov _____

“ ____ ” _____ 2018-y

TOSHKENT-2018

MUNDARIJA

Kirish.....	3
1-BOB. O‘ZBEK NOMSHUNOSLIGI HAMDA SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARINING TUZILISHIGA KO‘RA XUSUSIYATLARI.....	8
1.1. O‘ZBEK NOMSHUNOSLIGI TO‘G‘RISIDA.....	8
1.2. VILOYAT TOPONIMLARNING TUZILISHI.....	14
1.2.1.Sodda toponimlar.....	15
1.2.2.Qo‘shma toponimlar.....	17
1.2.3.Birikmali toponimlar.....	19
2-BOB. VILOYAT TOPONIMLARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI.....	21
2.1.Tuman nomlari.....	21
2.2.Qishloq nomlari.....	23
2.3.Mahalla nomlari.....	26
2.4. Ko‘cha nomlari.....	32
3-BOB. VILOYATDAGI BA‘ZI BIR TOPONIMLARNING IZOHI.....	38
3.1.Sodda toponimlarning izohi.....	38
3.2.Qo‘shma toponimlarning izohi.....	40
3.3.Birikmali toponimlarning izohi.....	43
Xulosa.....	46
Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.....	48
Ilovalar.....	51

KIRISH

Bitiruv malakaviy ish mavzusining asoslanishi va dolzarbligi.

Nomshunoslikda, ya'ni tilshunoslik fanining atoqli otlarni o'rganuvchi Onomastika (Nomshunoslik) bo'limida antroponim hamda toponimlar to'g'risida fikr yuritilgan¹. Ushbu ikki termin onomastik terminlar bo'yicha tuzilgan lug'atlarda ham berilib, izohlangan va misollar keltirib o'tilgan². Shu o'rinda nomshunoslik ikkiga bo'linadi: Umumiy nomshunoslik va xususiy nomshunoslik, aniqrog'i, O'zbek nomshunosligi.

Hozirgi kunda o'zbek nomshunosligi ancha yutuqlarga erishdi. Respublikamizning viloyatlari, alohida olingan hududlarning toponimlari lingvistik jihatdan tahlilga tortilgan edi. Albatta, tilshunoslik sohasidagina bu ro'y bermagan, balki tarix, geografiya fanlari sohalarida ham toponimlarga tegishli ilmiy tadqiqotlar ma'lum darajada amalga oshirilgan, chunki toponimlar mana shu uchta fanning tutashgan nuqtasida shakllanganligi kabi o'rganiladi ham. Natijada, hozirgacha mamlakatimizning Qashqadaryo, Xorazm, Toshkent, Jizzax, Farg'ona, Samarqand, Surxondaryo, Namangan viloyatlari, Qoraqalpog'iston Respublikasi toponimlari tizimiga ma'lum darajada e'tibor berildi. Ular yuzasidan bir qancha nomzodlik, doktorlik dissertatsiyalari himoya qilindi, maqola, monografiya, toponimik lug'at kabi ilmiy ishlanmalar nashr etildi va bunday tadqiqotlar amalga oshirilmoqda. Ayni vaqtgacha nom va toponimlarning alohida turlarini tahliliga, xususan, badiiy asarlardagi nomlarning yasalishi, yuzaga kelishiga, ilmiy tahliliga jiddiy e'tibor qaratilmagan.

Shubhasiz, oldingi davrlarda yaratilgan tilshunoslikka, geografiyaga va tarixga oid manbalarda shahar nomlari haqida ba'zi bir qaydlar bor bo'lgani kabi XX asrning ilmiy hamda ommaviy matbuotida ham ayrim ma'lumotlar uchraydi.

---

¹ Нуридинова Р.С. Ўзбек ономастикаси терминларининг лисоний таҳлили. Филология фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун тақдим этилган диссертация автореферати. Тошкент, 2005. 5-12-бетлар.

² Бегматов Э., Улуков Н. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли луғати. Н., 2006. 103 б.; Бегматов Э., Улуков Н.М. Ўзбек ономастикаси. Библиографик кўрсаткич. Наманган, 2008. 166 б.

Ular qisman lingvistik jihatdan, asosan, geografik hamda tarixiy nuqtai nazardan bildirilgan bo‘lib, tavsifiy va tasnifiy xarakterdaligi bilan bahslidir. Hozirgacha mamlakatimiz toponimiyasi tizimi ma‘lum darajada o‘rganilganligi ayon.

Joylarga qo‘yilgan nomlar, ya‘ni toponimlar bugungi kunda ham ma‘naviy meros, ham madaniy boylik, ham tilimizning qadimiy xususiyatlarini o‘zida saqlab qolgan ko‘hna tarixiy yodgorliklardan biri sanaladi: *“Albatta, har qaysi xalq yoki millatning ma‘naviyatini uning tarixi, o‘ziga xos urf-odat va an‘analari, hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tasavvur etib bo‘lmaydi. Bu borada, tabiiyki, ma‘naviy meros, madaniy boyliklar, ko‘hna tarixiy yodgorliklar eng muhim omillardan biri bo‘lib xizmat qiladi”*¹.

Bugungi mustaqillik davrida yoshlarni ona-vatanga muhabbat, ilm-fanga qiziqish ruhida tarbiyalashda nomlarning, xususan, toponimlarning roli benihoya kattadir. Sababi, ijtimoiy-siyosiy sohadagi har bir yangilik va o‘zgarish kishilarning, yoshlarning diqqat-e‘tiborini o‘ziga tortib turadi. Bu esa o‘z-o‘zidan nomlarga va yana ham aniqrog‘i, toponimlar masalasiga e‘tibor qaratish zarur ekanligini eslatib turadi.

Bu – yoshlarimizni vatanparvar hamda milliy qadriyat va urf-odatlarimizga sadoqat ruhida, shuningdek, ilm-fanga ishtiyoq va qiziqish tarbiyalashda toponimlarning ahamiyati katta ekanligini ko‘rsatib turibdi. Shuning uchun ham O‘zbekiston Respublikasi prezidenti Sh.Mirziyoyev *“Farzandlarimizni mustaqil fikrlaydigan zamonaviy bilim va kasb-hunarlarini chuqur egallagan, mustahkam hayotiy pozitsiyaga ega, chinakam vatanparvar insonlar sifatida tarbiyalash biz uchun hamisha dolzarb masala”*, deb bekorga aytmagan².

Sirdaryo viloyati toponimlari hozirgacha maxsus ravishda ilmiy tadqiq etish nuqtai nazaridan maxsus ilmiy tadqiqot ishlari uchun o‘rganish obyekti

---

¹ Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. -Тошкент: Маънавият, 2008. -Б.30.

² Мирзиёев Ш.Эркин ва фаравон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз.Т.,Ўзбекистон, 2016.14-бет.

bo‘lmagan. Ushbu viloyat toponimlari majmuidan ba'zi birlari A.Muhammadjonov, S.Qorayev¹, T.Nafasov, N.Oxunov, N.Uluqov kabi olimlar tomonidan XX asrning 60-70-yillaridan to bugungi kunlargacha qisman tavsifiy va talqiniy jihatlardan lingvistik, tarixiy va geografik yo‘nalishlarda tahlil etilgan bo‘lib, maxsus o‘rganilmagan.

O‘zbek nomshunosligiga tarixiy, fonetik, leksik (ma’naviy), morfologik, imloviy o‘zgarishlar singari alohida hududdagi shahar, qishloq, mahallalarning nomlariga xos bo‘lgan bir qancha individual o‘zgarishlarni ilmiy asoslarda tahlil etish dolzarb masalalardan biridir. Sababi, *“...o‘zlikni anglash, milliy ong va tafakurning ifodasi, avlodlar o‘rtasidagi ruhiy-ma’naviy bog‘liqlik til orqali namoyon bo‘ladi. Jamiki ezgu fazilatlar inson qalbiga, avvalo, ona allasi, ona tilining betakror jozibasi bilan singadi. Ona tili – bu millatning ruhidir”*². O‘zlari yashayotgan hududdagi nomlarni bilish ham o‘zlikni anglashga, ajdodu avlodlarimiz qo‘ygan nomlarni tushunib, anglab, tahlil qilishga turtki beradi. Zero, nom qo‘yish ham o‘z o‘rnida san'at hisoblanadi.

Sirdaryo viloyati toponimlari ham boshqa viloyati toponimlari kabi bugungi kunda ham ma’naviy meros, ham madaniy boylik, ham tilimizning qadimiy xususiyatlarini o‘zida saqlab qolgan ko‘hna tarixiy yodgorliklardan biri sanaladi. Shu sababli viloyat hududidagi shahar, shaharcha, qishloq, ko‘cha, mahalla kabilarning nomlarini ilmiy va amaliy jihatlardan o‘rganish va tadqiq etilishi zarurligi sezilmoqda. Ushbu hol esa mazkur bitiruv malakaviy ish mavzusining bugungi kun uchun ancha dolzarbligini ko‘rsatib turibdi.

Bu viloyat toponimlari hozirgacha ilmiy tadqiq etish nuqtai nazaridan maxsus ilmiy tadqiqot ishlari uchun o‘rganish obyekti bo‘lmagan. O‘zbek nomshunosligiga oid oldingi tadqiqotlar bilan tilshunosligimiz boyigani kabi bu mavzu bilan ham nisbatan tor mavzularga e’tibor qaratilgan bo‘ladi. Ulardagi

---

¹ Караев С. К. Ойконимия Узбекистана. Диссертация на соискание ученой степени доктора географических наук в форме научного доклада. Т., 1998. 50 с.

² Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. Т., Маънавият, 2008. 83-бет.

tarixiy, fonetik, leksik (ma'naviy), morfologik, imloviy o'zgarishlar singari alohida hududdagi shahar, shaharcha, qishloq, mahallalarning nomlariga xos bo'lgan bir qancha individual o'zgarishlarni ilmiy asoslarda tahlil etish o'zbek tilshunosligining dolzarb masalalardan biri bo'lib turibdi. Ushbu viloyat toponimlari boshqa viloyatlarning toponimlari kabi bugungi kunda ham ma'naviy meros, ham madaniy boylik, ham tilimizning qadimiy xususiyatlarini o'zida saqlab qolgan ko'hna tarixiy yodgorliklardan biri sanaladi. Shu sababli Sirdaryo viloyati hududidagi shahar, shaharcha, qishloq, mahalla nomlarining ilmiy va amaliy jihatlardan o'rganish va tadqiq etilishi zarurligi sezilmoqda. Ushbu hol esa mazkur bitiruv malakaviy ish mavzusining bugungi kun uchun ancha dolzarbligini ko'rsatadi.

Tadqiqotning obekti Sirdaryo viloyati toponimlari hisoblanadi.

Tadqiqotning ***predmeti*** viloyat toponimlarining lingvistik xususiyatlarini tahlil qilishdir.

Bitiruv malakaviy ishning maqsadi Sirdaryo viloyati toponimlarini ilmiy va amaliy o'rganib, ularga xos lisoniy xususiyatlarni ko'rsatib berish bo'lsa, uning **vazifalari** quyidagilardan iborat:

- 1) o'zbek nomshunosligi haqida qisqa ma'lumot berish;
- 2) Sirdaryo viloyati toponimlarining tuzilishiga ko'ra xususiyatlarini yoritish;
- 3) viloyat toponimlarining leksik-semantik xususiyatlarini o'rganish;
- 4) viloyatdagi ba'zi bir toponimlarining izohini amalga oshirish.

Bitiruv malakaviy ishning ilmiy yangiligi – bu ishda “O'zbek nomshunosligi” haqida qisqa ma'lumot berilganligi; Sirdaryo viloyati toponimlarining tuzilishi leksik-semantik xususiyatlari misollar asosida ko'rsatilganligi; ba'zi bir toponimlar izohining amalga oshirilganligi; ilovada viloyat toponimlari ro'yxatining berilganligi.

Tadqiqot bo‘yicha adabiyotlar tahlilida “Nomshunoslik” va “O‘zbek nomshunosligi”ga hissa qo‘shgan E. Begmatov, T. Nafasov, T. Enazarov, Sh. Abdurasulov, E. Qilichev, S.Karimov, N. Oxunov kabi olimlarning ilmiy ishlariga murojaat qilindi¹.

Tadqiqotda qo‘llanilgan usullarning qisqacha tavsifi²:

- *Tavsifiy metodda* nomshunoslikka oid birliklarga tavsif berib borish yo‘lidan boriladi.

- *Areal (hududiy) metodda* ajratib olingan hududdagi onomastik birliklar birin-ketinlik asosida talqin etiladi.

- *Statistik metod* esa nomlarning ma‘lum bir hududda mavjud miqdori, qo‘llanish darajasi va qo‘llanish yo‘nalishini ko‘rsatadi.

Bitiruv malakaviy ishning nazariy ahamiyati viloyat toponimlarini o‘zbek onomastikasiga oid nazariy masalalarga muqoyasa qilgan holda tadqiq va tahlil qilish bo‘lsa, uning **amaliy ahamiyati** mazkur viloyatdagi toponimlarni morfologik, leksik-semantik tahlil qilib, ba'zi bir toponimlarning izohini amalga oshirishdir.

Bitiruv malakaviy ishning tuzilishi quyidagi ko‘rinishda: Kirish, uchta bob, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati, ilova.

---

¹ И. А. Каримов. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида.-Тошкент, Ўзбекистон, 1997.137-бет.; Ш. Абдурашулов. Ном – номус // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.2012 йил 20 январ.№3 (4142). 5-бет.; Э. Бегматов. Жой номлари - маънавият кўзгуси. Т.,Маънавият, 1998.64 б.Э.Бегматов. Истиклол ўлкасининг топонимик сиёсати // ЎТА. Т., Фан, 1997. 3-сон. Б. 3-9; ЎТА. Т., Фан, 1997. 4-сон. Б. 7-9. б.; Э. Бегматов, Н. Улуков. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли луғати. Н.,2006. 103 б.; Т. Нафасов. Ўзбекистон топонимларининг изоҳли луғати. –Тошкент: Ўқитувчи, 1988.-Б.286-288.; Т. Нафасов. Ўзбек номномаси. – Қарши: Насаф, 1993. 154 б.; Т. Эназаров. Ном кўйиш ҳам санъат // Нутқ маданияти масалалари. Илмий тўплам. -Тошкент, 1993.-Б.227-228.; С.Каримов. Олдимизда улкан вазифалар турибди ёхуд ўзбек топонимикасининг бугунги аҳволи ҳақида баъзи бир мулоҳазалар // Маърифат газетаси. 2010 йилнинг 10-январ. 11-саҳифаси.; Н. Охунов. Жой номлари ва таълим // “Таълим бўғинларида она тили ўқитиш мазмунини янгилаш асослари” мавзудаги ўзбек тили доимий анжумани иккинчи йиғинининг тезислари.-Қарши, 1993.-Б.42-43.

² Tilshunoslikda ilmiy tadqiqot metodlari ko‘p bo‘lib, ulardan ayrimlarini tanlab oldik.Qarang: Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики. М., Наука, 1975. 312 с.

1-BOB. O‘ZBEK NOMSHUNOSLIGI HAMDA SIRDARYO VILOYATI TOPONIMLARINING TUZILISHI

Bu bobda “ O‘zbek nomshunosligi to‘g‘risida” qisqa ma’lumot berildi. Shu bilan birga viloyatdagi toponimlarning sodda, qo‘shma va birikmali turlariga ham e’tibor berildi, ya’ni bob ikki qismga bo‘lib o‘rganilgan. Toponimlarning sodda, qo‘shma va birikmali turlarga bo‘linishi ularning tuzilishiga ko‘ra turlari sanaladi. Shuning uchun ularni “Sodda toponimlar”, “Qo‘shma toponimlar” va “Birikmali toponimlar”ga bo‘lib o‘rganish o‘rinli.

1.1. O‘ZBEK NOMSHUNOSLIGI TO‘G‘RISIDA

Tilshunoslikning bir bo‘limi onomastika deb ataladi. Bu bo‘lim atoqli otlarni o‘rganadi. Bu bo‘limni keyingi ishlarda “O‘zbek nomshunosligi” deb atashmoqda. Quyida shu bo‘lim to‘g‘risida qisqacha ma’lumot berishni lozim ko‘rdik.

Har bir narsaning o‘z nomi bo‘lgani kabi shu nomi bilan aytilishi shart. Xuddi shu ma’noda nom(lar) odamlar uchun yo‘l ko‘rsatuvchidir. Nom bilan, ya’ni kishilarni bir-biridan farqlab chaqirish, ularga murojaat qilish uchun ularning ismi, sharifi, familiyasi, laqabi, taxallusi va nisbalarini, qabila-urug‘, xalq nomlarni, joylarni, gidronim (*ariq, daryo, dengiz, okean, ko‘l, suv ombori, kanal*)larini, osmon jismlarini, o‘simliklarni, hayvonot dunyosi va boshqa narsa-hodisalarni atab, ularni shunga o‘xshash bo‘lgan narsa-hodisalardan ajratib, topib olish uchun esa ularning qanday so‘zlar bilan qay tarzda aytilishi va atalganligini bilish mumkin. Shu bilan birga, ularni shu sohaga qiziqtirib, nomlarning ilmiy-nazariy, ilmiy-amaliy muammolarining talqini va tahlili ularni ommabop ko‘rinishlarda o‘rganishga, mavjud nomlarni to‘g‘ri atash va maxsus ilmiy tahlilga chaqirish, ajratib ko‘rsatish uchun berilgan nomlarga bugungi yoshlarning qalbida hurmat, ehtirom tuyg‘ularini uyg‘otish va ulg‘aytirishga xizmat qiladi.

Qadimiy tarixga ega bo‘lgan ona tilimiz – o‘zbek tili Davlat tili huquqini olgach (1989 yil 21 oktyabr), shuningdek, “*Geografik obyektlarning nomlari to‘g‘risida*” qonuni qabul qilingach¹, turli toponimik obyektlarga va umuman, nomlanishi kerak bo‘lgan obektlarga nom qo‘yish, nomlarini almashtirish tamoyillari, yangi nomlarni rasmiylashtirish qoidalari, ularni to‘plash, jamlab, kartotekasini tuzish va ilmiy tahlilga tortish kabi muammolarga e‘tibor berish dolzarb masalalardan biridir.

Mavjud obyektlarni nomlash va nomlarni tahlil qilishga qaratilgan ilmiy-nazariy hamda ilmiy-amaliy xarakterdagi ishlarni bugungi mustaqillik davri talablariga mos ravishda tadqiq va tahlil qilish maqsadga muvofiq.

Boshqa xalqlar kabi xalqimiz ham qadim-qadimdan madaniy, ma‘rifiy, iqtisodiy va ijtimoiy, ijtimoiy–siyosiy faoliyatlarida jonli hamda jonsiz narsalarni nomlashga va umuman, narsa, hodisalarni, shuningdek, kishilarni nom(ism) bilan atab chaqirishda qo‘llanadigan nomlarga jiddiy e‘tibor berib kelgan. Sababi, kishilar o‘zaro muloqotga kirishish uchun odamlarni ham, narsa-hodisalarni ham va butun borliqni ma‘lum bir me‘yordagi nomlar bilan atab, bir-biridan farqlashga harakat qilishgan. Natijada, ularda xalqimizning milliylik, milliy an‘ana hamda milliy qadriyatlari o‘z izini betakror holda qoldira olgan. Mana shu nomlar milliy o‘zlikni anglashga, xalqimizning ruhiy ma‘naviy sarchashmalari bo‘lgan milliy udum, urf-odat, an‘ana va qadriyatlarimizga qayta-qayta e‘tibor berishga hissa qo‘shadigan vositalardan biri sanaladi. Shuning uchun ham O‘zbekiston Respublikasi prezidenti Sh.Mirziyoyev “*Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og‘ishmasdan, qat‘iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustivor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga keltiramiz*”, deb bekorga aytmagan².

---

¹ Ўзбекистон Республикасининг қонуни. Географик объектларнинг номлари тўғрисида. Тошкент шаҳри, 2011 йил 12 октябрь.

² Мирзиёев Ш.Эркин ва фаравон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз.Т.,Ўзбекистон, 2016.14-бет.

Shu sababli O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I. A. Karimov “Biz ma’naviy qadriyatlarni tiklashni milliy o‘zlikni anglashning o‘shidan, xalqning ma’naviy sarchashmalariga, uning ildizlariga qaytishdan iborat uzviy, tabiiy jarayon deb hisoblaymiz”, deb to‘g‘ri ta’kidlagan¹. O‘z nomini e’zozlay oladigan inson o‘zgalarning nomlarini ham to‘g‘ri va aniq aytish, xatosiz yozish bilan ardoqlashga imkon topadi.

Xalqimiz nutqida qo‘llanayotgan nomlar nihoyatda rang-barang bo‘lib, ham tarixiy, ham serma’nologiy bilan ajralib turadi. Umuman barcha obyektlarning nomlari to‘liq to‘plash ishlari boshlanganligi kabi mustaqillik tufayli mamlakatimizdagi ba’zi bir joy nomlarining tarixiy nomlari tiklanayotganligi, anchagina joylarga berilgan nomlar ayni vaqtda eskirib qolganligi sababli ham tuzatilayotganligi diqqat-e’tibor hamda e’tirofga loyiq ishlar sanaladi. Bu esa “O‘zbek nomshunosligi” sohasida hal qilinishi lozim bo‘lgan bir qancha dolzarb muammolari mavjudligini tasdiqlaydi.

Nomi yo‘q obyektlarni nomlash, turkiy tillardagi, xususan, o‘zbek tilidagi nomlanish qonunlarini o‘rganish asosida ularga alohida e’tibor berish va qo‘llanayotgan ba’zi bir nomlarni imkoniyat doirasida izohli tahlil vositasida talqin etish masalasiga diqqat-e’tibor qaratish lozim. Bunga islom dinigacha bo‘lgan davr, xususan, Urxun-Yenesey (Enasoy) tosh bitiklari; islom dini davri, aniqrog‘i, Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘atit turk” asari, shuningdek, shu davr hamda undan keyingi davrdan to XX asrning 80-yillarigacha, mustaqillika erishganimizdan to bugungi kungacha yaratilgan turli lug‘atlardagi, badiiy va tarixiy asarlardagi turli nomlar majmuining jamlanishi, ma’lum bir tizim sifatida o‘rganilib, ilmiy-nazariy, amaliy asoslarda talqin etilishi misol bo‘ladi.

Atoqli otlarning o‘rganilishi masalalarining dunyodagi turli soha olimlari tomonidan ilmiy-nazariy va amaliy asoslarda tadqiq etilishi ancha vaqtdan buyon davom etib kelmoqda. Bu haqida turli tillarda bir qancha ilmiy ishlar e’lon

---

¹ И. Каримов. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва таракқиёт кафолатлари. Т., Ўзбекистон, 1997. Б.137.

qilingan. Bunda til va tarixga oid manbalar asosiy tayanch manba hisoblanadi. Shu bilan birga olimlarimizning tadqiq etish faoliyatlari ham mazkur sohaning rivojlanishiga turtki bo'lgan. Atoqli otlarning o'rganilishi qadim zamonlarga, Mahmud Koshg'ariyning "Devonu lug'atit turk" asariga borib taqalsa hamki, uning ilmiy asoslarda o'rganilishi esa, XX asrning 50-yillaridan taniqli olim, professor Hamidulla Hasanovning ilk tadqiqotlaridan boshlangan. Bu soha materiallari ham yoshlarni vatanparvarlik, mardlik, milliy qadriyatlarga muhabbat ruhida tarbiyalaydi.

Ernest Begmatovning tadqiqotlari asosan o'zbek antroponimlariga bag'ishlangan holda, qisman antroponimika hamda toponimikaning nazariy va amaliy masalalariga ham munosabat bildirilgan¹. A.Muhammadjonov esa XX asrning 50-yillari oxiridan mamlakatimiz toponimlarining amaliy masalalariga e'tibor qaratgan bo'lsa, XX asrning 90 yillaridan esa toponimlarning etimologik tahliliga ham jiddiy e'tibor berib, bir qancha bahsli va qiziqarli maqolalarni e'lon qilib kelmoqda.

Mamlakatimizda toponimlarni ham nazariy, ham amaliy jihatlardan jiddiy o'rganish XX asrning 60-yillaridan boshlangan. T. Nafasov XX asrning 60-yillaridan to bugungi vaqtgacha toponimlarning izohli tahlili bo'yicha ilmiy ishlar olib borgan. Bu olim Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlaridagi bir qancha joy nomlarining izohlining tahliliga kirishib, "*O'zbekiston toponimlarining izohli lug'ati*", "*O'zbek nomnomasi*", "*O'zbek qishloqnomasi*" singari bir qancha salmoqli ishlarni amalga oshirgan.

Suyun Qorayev toponimlarga ham geografik, ham tilshunoslik nuqtai nazardan ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Bu olim XX asrning 60-yillarining ikkinchi yarmidan ayni shu kunlargacha bo'lgan davrda nomzodlik dissertatsiyasini filologiya fanlari yo'nalishida, doktorlik ishini esa geografiya fanlari sohasida amalga oshirgan.

---

¹ Э.Бегматов Ҳозирги ўзбек адабий тилининг лексик қатламлари.Т.,Фан, 1985.16-18-бетлар ва бошқалар.

Zaripboy Do‘simovning ilmiy tadqiqotlari XX asrning 60-yillari oxiridan to bugungi kungacha toponimikaning nazariy va amaliy masalalarini Xorazm viloyati toponimiyasi misolida tahlilga tortgan. Mazkur olimning tadqiqotlarida toponimlarning izohli tahlili asosiy o‘rinni egallaydi.

Farg‘ona viloyati toponimlarini Nosirjon Oxunov XX asrning 70-yillaridan ayni shu kunlargacha ilmiy asoslarda o‘rganib kelmoqda. Uning ishlarida Farg‘ona vodiysi toponimlari, xususan, oykonimlari ilmiy asoslarga tayanib, qiziqarli va ishonarli dalillar vositasida tasnif etilib, ularni qisman izohli tahlil qilib, ularga xos xarakterli o‘rinlarini bayon etgan.

N.Uluqov XX asrning oxiridan to bugungi kungacha Farg‘ona vodiysi gidronimlarini izohli va etimologik tahlilga tortib, ularning tarixi (diaxron) va bugungi kundagi (sinxron) holatlariga to‘xtalib, mukammal tasnifini va tahlilini amalga oshirishga harakat qilgan.

Mirali Mirakmalov XX asrning 90-yillarining ikkinchi yarmidan hozirgi vaqtgacha toponimlarni geografiya nuqtai nazaridan tahlil etgan. Bu olim xalq geografik terminlarini o‘rganib, geografik lingvistika to‘g‘risida nazariy va amaliy ishlarni olib bormoqda.

T.Nafasovning “Toponimika” nomli maxsus kurs uchun tuzgan dasturini hamda N.Oxunovning “O‘zbek tili o‘qitishda joy nomlarini o‘rganish”, “Joy nomlari va ta’lim”, “Joy nomlari – tilimiz lug‘at boyligi” nomli maqolalarida atroflicha to‘xtalingan.¹ Shuningdek S.Qorayevning “Toponimika” nomli dasturi va o‘quv qo‘llanmasini ham ta’kidlab ko‘rsatish maqsadga muvofiqdir².

---

¹ Нафасов Т. Ўзбекистон топонимикаси. Махсус курс программаси. Т.,1988. 22 б.; Охунов Н. Ўзбек тили ўқитишда жой номларини ўрганиш // Олий ва ўрта махсус таълим юртлирида ўзбек тилининг ўқитилишига бағишланган 3-Республика илмий-амалий конференциясининг тезислари.Урганч, 1992. 7-бет; Охунов Н. Жой номлари ва таълим // “Таълим бўғинларида она тили ўқитиш мазмунини янгилаш асослари” мавзуидаги ўзбек тили доимий анжумани иккинчи йиғинининг тезислари. Қарши, 1993.42-43-бетлар; Охунов Н. Жой номлари – тилимиз луғат бойлиги // “Таълим жараёнида сўз бойлигини оширишнинг асосий омиллари” мавзуидаги ўзбек тили доимий анжумани учинчи йиғинининг тезислари.Т.,Ўқитувчи, 1995.74-75-бетлар

² С.Қораев. “Топонимика” дастури. ТДПУ, 2003. Бакалавриат йўналиши 5140500 – география ва иктисодиёт билим асослари; S.Qorayev.Toponimika.Oлий ва ўрта махсус таълим мактаблари учун ўқув қўлланма.Т.,2006. 320 б.

Suyun Karimovning qayd etishicha, SamDUda toponimika laboratoriyasi faoliyat yuritilayotgan ekan ¹. Nomlarni yig'ish, to'plash, jamlash ishiga yo'naltirilgan bunday laboratoriyalarning boshqa o'quv yurtlarida ham bo'lishi, faoliyat ko'rsatishi bizning nazarimizda, tabiiy holdir. Oliy o'quv yurtlarida tashkil qilingan toponimika komissiyalari ham e'tirofga loyiq ishlarni amalga oshirib kelmoqda.

H.Hasanov, E. Begmatov, T.Nafasov, S.Qorayev, Z.Do'simov, B. Bafoyev, N. Husanov, T.Enazarov, N. Uluqov, M. N. Ramazonova, H. Uzoqov, L. Karimova, J. Latipov, X. Xolmo'minov, N. Oxunov, S.Naimov, Yo. Xo'jamberdiyev, Sh. M. Qodirova, Sh. Yoqubov, P. G'ulomov, M. Mirakmalov, A. Otajonova, A. Aslonov, M. Tillayeva, M. Almamatov singari tilshunoslik, geografiya, tarix, geologiya kabi fanlarining olimlari bu sohada ilmiy tadqiqotlar olib borishmoqda.

Shu o'rinda mamlakatimizdagi nomlarning xususiyatlariga ham qisqacha to'xtalsak: Nomlar, aniqrog'i, toponimik nomlar obyektlarining hajmiga ko'ra tasnifi uchta ko'rinishga egaligini e'tirof etish kerak: 1) mikronomlar; 2) o'rtacha nomlar; 2) makronomlar.

Obyektlarining turiga ko'ra nomlarning tasnifi: 1) antroponim – kishilarning ismi, familiyasi (otasining ismi), sharifi, taxallusi va laqablari hisoblanadi; 2) agroonim – shahardagi maydon, bozor va ekinzor yerlarning nomlari; 3) astionim – shahar nomlari; 5) gidronim – suv inshootlari (daryo, ariq, hovuz, suv ombori kabilari)ning nomi; 6) godonim – shahar ko'chalari nomlari; 7) dromonim – yo'l va yo'lakchalarning nomlari; 8) zoonim – hayvon nomlari; 9)zootoponim – hayvon nomlari bilan yasalgan toponimlar; 10) nekronim – qabristonning nomlari; 11) oykonim – shahar, qishloq, guzar, mahalla, ovul kabi topoobyektlarning nomi; 12) fitonim – mavjud o'simliklarning nomlari; 13) ergotoponim – fabrika, zavod, shaxta kabilarning nomlaridan yuzaga toponimlar (joy nomlari); 14) etnonim –

---

¹С.Каримов. Олдимизда улкан вазифалар турибди ёхуд ўзбек топонимикасининг бугунги аҳволи хақида баъзи бир мулоҳазалар // Маърифат газетаси. 2010 йилнинг 10-январь. 11-саҳифаси.

urugʻ-qabila, elat va xalqlarning nomlari; 15) oronim – baland, pastliklar, togʻ, tepa, adir, qoya kabilarning nomlari va boshqalar.

Mamlakatimiz hududidagi toponimik nomlar obyektlarining hajmiga koʻra tasnifi uchta koʻrinishga ega:

1) mikronomlar. Mamlakatimiz hududidagi mavjud qishloq, koʻcha, mahalla nomlari kabi kichik topoobyektlar kiradi;

2) makronomlar. Bularga Toshkent, Samarqand, Buxoro kabi shahar va viloyat nomlari;

3) oʻrtacha nomlar. Ularga viloyatimizdagi tuman nomlari va Guliston kabi shaharlarning nomlari oiddir.

Nomlarni tarixiylikiga koʻra ikkita katta guruhga boʻlish mumkin:

1) tarixiy nomlar – tarixan shakllangan va ayni vaqtgacha saqlanib qolgan nomlar (Sirdaryo, Sayxun, Samarqand, Jizzax, Baxmal, Toshkent);

2) zamonaviy nomlar – hozirgi kunda shakllangan hamda faol ishlatilayotgan nomlar (Baxt shahri, Sohilboʻyi shahari, Shodlik va Ahillik qishloqlari).

Demak, Oʻzbek nomshunosligi oʻziga xos alohida sohalardan biri boʻlib, mamlakatimiz hududidagi toponimik obyektlarni, aniqrogʻi, oykonim (shahar, qishloq, mahalla), oronim (togʻ, tepa, qoya), koʻcha nomi, dromonimlar kabi bir necha guruhlarga boʻlinishi tabiiy.

1.2. VILOYAT TOPONIMLARNING TUZILISHI

Biz mamlakatimiz toponimlarining bir boʻlagi boʻlgan Sirdaryo viloyati toponimlarining tuzilishiga koʻra yoki morfologik xususiyatlariga koʻra, odatda, uchta kichik guruhlarga boʻldik, yaʼni tasnifladik:

1) sodda toponimlar; 2) qoʻshma toponimlar; 3) birikmali toponimlar. Viloyat toponimlarining bunday tasniflanishi ularning tuzilishiga koʻra

xususiyatlarini belgilab, ko'rsatib turadi. Shuning uchun quyida ularni misollar keltirilgan birma-bir yoritishga harakat qilamiz.

2.1. SODDA TOPONIMLAR

Toponimlar bir so'z yoki bir o'zak va qo'shimchadan shakllangan holatda bo'lsa, ular sodda toponimlar sanaladi. Mazkur viloyat toponimlari ichida salmoqli miqdorni sodda toponimlar tashkil etadi. Biz bu yerda sodda toponim deganda toponimning o'zini oldik, ularga qo'shiladigan toponimik aniqlagich bo'lgan shahar, qishloq, ko'cha kabilar so'zlashish jarayonida kam ishlatiladi. Quyida ularni qayd etamiz: *Arafa* (Sirdaryo t.), *Vatan* (Oqoltin t.), *Vodil* (Sardoba t.).

Sirdaryo viloyatidagi sodda toponim shaklidagi shahar, shaharcha, ko'cha, mahallalar nomlari: *Olmazor shaharcha* (Sayxunobod t.), *Soxil shaharcha* (Sayxunobod t.), *Sayxun shaharcha* (Sayxunobod t.), *Ziyokor shaharchasi* (Sirdaryo t.), *Xovos shaharchasi* (Xovos t.), *Baxt shahri* (Sirdaryo t.), *Quyosh shaharchasi* (Sirdaryo t.), *Bo'ston ko'chasi* (Guliston sh.), *G'alaba ko'chasi* (Guliston sh.), *Adolat ko'chasi* (Sayxunobod t., Sirdaryo t.), *Badavlat ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Bazmgoh ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Ahillik ko'chasi* (Sirdaryo t., Sardoba t.), *Birlik ko'chasi* (Sardoba t.), *Birdamlik ko'chasi* (Xovos t., Guliston sh.), *Birlashgan ko'chasi* (Sardoba t.), *Farhod qishlog'i* (Xovos t.), *Yuksalish qishlog'i* (Sardoba t.), *Madaniyat qishlog'i* (Boyovut t.), *Ibrat qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Mustaqillik qishlog'i* (Xovos t.), *Sohibkor qishlog'i* (Xovos t.), *Gulzor qishlog'i* (Sardoba t.), *Guliston qishlog'i* (Sardoba t.), *Sholikor qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Paxtazor qishlog'i* (Sirdaryo t., Xovos t.), *Do'stlik qishlog'i* (Guliston sh.), *Tinchlik qishlog'i* (Boyovut t.), *Humo qishlog'i* (Guliston sh.), *Gulbahor qishlog'i* (Xovos t.), *Haqiqat qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Ahillik qishlog'i* (Oqoltin t.), *Bo'ston qishlog'i* (Oqoltin t.), *Shodlik qishlog'i* (Oqoltin t.), *Bahoriston qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Malik qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Turon*

qishlog'i (Sirdaryo t.), *Bahor mahallasi* (Sirdaryo t.), *Bekat mahallasi* (Boyovut t.), *Oydin mahallasi* (Mirzaobod t.), *Yulduz mahallasi* (Sayxunobod t.), *Uchqun mahallasi* (Sayxunobod t.), *Qayirma mahallasi* (Xovos t.), *Yoshlik mahallasi* (Sayxunobod t.), *Omilkor mahallasi* (Boyovut t.), *Baxmal mahallasi* (Guliston sh.), *Xazina mahallasi* (Sirdaryo t.) va boshqalar.

Sodda toponimlar qaysi til elementlaridan kelib chiqqanligiga ko'ra ikki guruhga bo'linadi:

1. O'z qatlam so'zlarida shakllangan sodda toponimlar.

2. O'zlashgan qatlam so'zlaridan yuzaga kelgan toponimlar.

O'z qatlam so'zlarida shakllangan sodda toponimlarga misollar: *Quyosh shaharchasi* (Sirdaryo t.), *Bo'ston ko'chasi* (Guliston sh.), *Birlik ko'chasi* (Sardoba t.), *Birdamlik ko'chasi* (Xovos t., Guliston sh.), *Birlashgan ko'chasi* (Sardoba t.), *Tinchlik qishlog'i* (Boyovut t.), *Turon qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Yulduz mahallasi* (Sayxunobod t.), *Uchqun mahallasi* (Sayxunobod t.), *Qayirma mahallasi* (Xovos t.), *Yoshlik mahallasi* (Sayxunobod t.) va boshqalar.

O'zlashgan qatlam so'zlaridan yuzaga kelgan toponimlarga namunalar: Sirdaryo viloyatida sodda toponim shaklidagi shahar, shaharcha, ko'cha, mahallalar nomlariga *Soxil shaharcha* (Sayxunobod t.), *Sayxun shaharcha* (Sayxunobod t.), *Ziyokor shaharchasi* (Sirdaryo t.), *Xovos shaharchasi* (Xovos t.), *Baxt shahri* (Sirdaryo t.), *G'alaba ko'chasi* (Guliston sh.), *Adolat ko'chasi* (Sayxunobod t., Sirdaryo t.), *Badavlat ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Bazmgoh ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Ahillik ko'chasi* (Sirdaryo t., Sardoba t.), *Farhod qishlog'i* (Xovos t.), *Madaniyat qishlog'i* (Boyovut t.), *Ibrat qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Mustaqillik qishlog'i* (Xovos t.), *Sohibkor qishlog'i* (Xovos t.), *Gulzor qishlog'i* (Sardoba t.), *Guliston qishlog'i* (Sardoba t.), *Sholikor qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Do'stlik qishlog'i* (Guliston sh.), *Gulbahor qishlog'i* (Xovos t.), *Haqiqat qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Ahillik qishlog'i* (Oqoltin t.), *Bahoriston qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Malik qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Bahor mahallasi* (Sirdaryo t.), *Omilkor mahallasi*

(Boyovut t.), *Baxmal mahallasi* (Guliston sh.), Xazina mahallasi (Sirdaryo t.) va boshqalar.

Viloyat toponimlari sirasida kishi ismi-sharifi bilan aytiladigan birikmali toponimlar ham uchradi. Ular ilmiy adabiyotlarda antroponim deb yuritilib, quyidagilar misoldir:

Farhod qishlog'i (Xovos t.), *Ibrat qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Malik qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Uchqun mahallasi* (Sayxunobod t.) va boshqalar.

Xullas, mazkur viloyatdagi sodda toponimlar ham faol qo'llanadi. Ular o'z va o'zlashgan qatlam so'zlaridan shakllangani singari antroponimlar bilan ham nomlangan. Kishi ismi bilan nomlangan toponimlarni antropotoponim termini bilan atalgan.

2.2. QO'SHMA TOPONIMLAR

Qo'shma toponimlar ham qo'shma so'zlar kabi bir so'z ma'nosini beradigan toponimlar sanaladi. Ularning Viloyat toponimiyasi tizimidagi holatini quyidagi tarzda ko'rsatish mumkin. Ularga misollar quyida berildi:

Boyovut shaharcha (Boyovut t.), *Sardoba shaharchasi* (Oqoltin t.), *Gulbahor ko'chasi* (Guliston sh.), *Atirgul ko'chasi* (Guliston sh.), *Boychechak ko'chasi* (Guliston sh.), *Beshbuloq ko'chasi* (Boyovut t., Sayxunobod t.), *Amudaryo ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Ariqtepa ko'chasi* (Boyovut t.), *Buloqboshi ko'chasi* (Guliston sh., Sayxunobod t.), *Bobodehqon ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Bag'rikeng ko'chasi* (Boyovut t.), *Bobotog' ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Yangiqishloq qishlog'i* (Sardoba t.), *Mingchinor qishlog'i* (Boyovut t.), *Laylakko'l qishlog'i* (Boyovut t.), *Beshbuloq qishlog'i* (Guliston sh.), *Qo'rg'ontepa qishlog'i* (Sardoba t.), *Ulug'obod qishlog'i* (Guliston sh.), *Sohilobod qishlog'i* (Guliston sh.), *Yangiobod qishlog'i* (Sardoba t.), *Elobod qishlog'i* (Sayxunobod t.), *Nurobod qishlog'i* (Guliston sh.), *Nurobod qishlog'i*

(Mirzaobod t.), *Mehnatobod qishlog'i* (Xovos t.), *Xovosobod qishlog'i* (Xovos t.), *Zafarobod qishlog'i* (Xovos t.), *Xalqobod qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Gulbuloq mahallasi* (Sayxunobod t.), *Beshbuloq mahallasi* (Sirdaryo t.), *Oqoltin mahallasi* (Guliston sh.), *Yangihayot mahallasi* (Mirzaobod t.), *Navro'zobod mahallasi* (Yangiyer sh.), *Sharqobod mahallasi* (Xovos t.), *Dehqonobod mahallasi* (Mirzaobod t.), *Baytqo'rg'on mahallasi* (Boyovut t.), *Uchturg'on mahallasi* (Boyovut t.), *Saritepa mahallasi* (Sayxunobod t.) va boshqalar.

Qo'shma toponimlar qaysi tillarning so'zlaridan shakllanganiga ko'ra ikki guruhga bo'linadi: Qo'shma toponimlar qaysi til elementlaridan kelib chiqqanligiga ko'ra ikki guruhga bo'linadi:

1. O'z qatlam so'zlarida shakllangan qo'shma toponimlar.

2. O'zlashgan qatlam so'zlaridan yuzaga kelgan qo'shma toponimlar.

O'z qatlam so'zlarida shakllangan qo'shma toponimlar: *Boyovut shaharcha* (Boyovut t.), *Boychechak ko'chasi* (Guliston sh.), *Beshbuloq ko'chasi* (Boyovut t., Sayxunobod t.), *Ariqtepa ko'chasi* (Boyovut t.), *Buloqboshi ko'chasi* (Guliston sh., Sayxunobod t.), *Bag'rikeng ko'chasi* (Boyovut t.), *Bobotog' ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Yangiqishloq qishlog'i* (Sardoba t.), *Beshbuloq qishlog'i* (Guliston sh.), *Qo'rg'ontepa qishlog'i* (Sardoba t.), *Yangiobod qishlog'i* (Sardoba t.), *Elobod qishlog'i* (Sayxunobod t.), *Beshbuloq mahallasi* (Sirdaryo t.), *Uchturg'on mahallasi* (Boyovut t.), *Saritepa mahallasi* (Sayxunobod t.) va boshqalar.

O'zlashgan qatlam so'zlaridan yuzaga kelgan qo'shma toponimlar:

Sardoba shaharchasi (Oqoltin t.), *Gulbahor ko'chasi* (Guliston sh.), *Atirgul ko'chasi* (Guliston sh.), *Amudaryo ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Bobodehqon ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Mingchinor qishlog'i* (Boyovut t.), *Laylakko'l qishlog'i* (Boyovut t.), *Ulug'obod qishlog'i* (Guliston sh.), *Sohilobod qishlog'i* (Guliston sh.), *Nurobod qishlog'i* (Guliston sh., Mirzaobod t.), *Mehnatobod qishlog'i* (Xovos t.), *Xovosobod qishlog'i* (Xovos t.), *Soyibobod qishlog'i* (Guliston sh.),

Zafarobod qishlog'i (Xovos t.), *Xalqobod qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Gulbuloq mahallasi* (Sayxunobod t.), *Oqoltin mahallasi* (Guliston sh.), *Yangihayot mahallasi* (Mirzaobod t.), *Navro'zobod mahallasi* (Yangiyer sh.), *Sharqobod mahallasi* (Xovos t.), *Dehqonobod mahallasi* (Mirzaobod t.), *Baytqo'rg'on mahallasi* (Boyovut t.) va boshqalar.

Demak, qo'shma toponimlar viloyat toponimlari tizimida faol qo'llanadi. Ularni o'z va o'zlashgan qatlam so'laridan tashkil topganligini hisobga olish kerak.

2.3. BIRIKMALI TOPONIMLAR

Ikki so'zning shakl va mazmuniga ko'ra birikib, birikmani hosil qilishi kuzatiladi. Mana shu holat toponimlarda kuzatilsa, ular birikmali toponimlar deyiladi. Ularning qismlari qo'shib yozilmaydi. Bunday toponimlarga quyidagilar misol bo'ladi: *Buyuk avlod ko'chasi* (Xovos t.), *Buyuk turon ko'chasi* (Xovos t.), *Barkamol avlod ko'chasi* (Mirzaobod t.), *Baxmal tog'i ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Bozor yo'li ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Abdulla Qahhor ko'chasi* (Mirzaobod t.), *Ahmad Donish ko'chasi* (Oqoltin t.), *Bibixonim ko'chasi* (Oqoltin t.), *Abu Rayhon Beruniy ko'chasi* (Xovos t.), *Buyuk Turon ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Anorli bog' ko'chasi* (Boyovut t.), *Baxmalsoy ko'chasi* (Guliston sh.), *Arnasoy ko'chasi* (Mirzaobod t.), *Bag'rikent* (Boyovut t.), *Belbog'li ko'chasi* (Boyovut t.), *Oltin O'rda qishlog'i* (Guliston sh.), *Abdurahmon Jomiy mahallasi* (Yangiyer sh.), *Ahmad Yassaviy mahallasi* (Oqoltin t., Guliston sh.), *Hamid Olimjon mahallasi* (Guliston sh., Sardoba t.), *Amir Temur mahallasi* (Oqoltin t.), *Alisher Navoiy mahallasi* (Boyovut t.), *Obod yurt mahallasi* (Yangiyer sh.), *Uch Qal'a mahallasi* (Sayxunobod t.), *Mirzo Ulug'bek mahallasi* (Mirzaobod t.), *Temur Malik mahallasi* (Yangiyer sh.), *Zahiriddin Muhammad Bobur mahallasi* (Yangiyer sh.), *Qo'qoni-qarapchi mahallasi* (Xovos t.) va boshqalar.

Bulardan ko‘rinib turibdiki, viloyat hududida qo‘llanayotgan birikmali toponimlar sodda hamda qo‘shma toponimlarga nisbatan kamroq qo‘llanar ekan.

Birikmali toponimlar qaysi til elementlaridan kelib chiqqanligiga ko‘ra ikki guruhga bo‘linadi:

1. O‘z qatlam so‘zlarida shakllangan birikmali toponimlar.
2. O‘zlashgan qatlam so‘zlaridan yuzaga kelgan birikmali toponimlar.

O‘z qatlam so‘zlarida shakllangan birikmali toponimlarga misollar: *Buyuk turon ko‘chasi* (Xovos t.), *Bag‘rikent* (Boyovut t.), *Belbog‘li ko‘chasi* (Boyovut t.), *Arnasoy ko‘chasi* (Mirzaobod t.), *Qo‘qoni-qarapchi mahallasi* (Xovos t.) va boshqalar.

O‘zlashgan qatlam so‘zlaridan yuzaga kelgan birikmali toponimlarga namunalar: *Buyuk avlod ko‘chasi* (Xovos t.), *Bozor yo‘li ko‘chasi* (Sayxunobod t.), *Anorli bog‘ ko‘chasi* (Boyovut t.), *Baxmalsoy ko‘chasi* (Guliston sh.) kabilar.

Birikmali toponimlar ichida kishi ismi-sharifi bilan aytiladigan toponimlar ham uchradi: *Abdulla Qahhor ko‘chasi* (Mirzaobod t.), *Ahmad Donish ko‘chasi* (Oqoltin t.), *Bibixonim ko‘chasi* (Oqoltin t.), *Abu Rayhon Beruniy ko‘chasi* (Xovos t.), *Abdurahmon Jomiy mahallasi* (Yangiyer sh.), *Ahmad Yassaviy mahallasi* (Oqoltin t., Guliston sh.), *Hamid Olimjon mahallasi* (Guliston sh., Sardoba t.), *Amir Temur mahallasi* (Oqoltin t.), *Alisher Navoiy mahallasi* (Boyovut t.), *Mirzo Ulug‘bek mahallasi* (Mirzaobod t.), *Temur Malik mahallasi* (Yangiyer sh.), *Zahiriddin Muhammad Bobur mahallasi* (Yangiyer sh.) singari.

Sirdaryo viloyati toponimlarining tuzilishiga ko‘ra xususiyatlari viloyat toponimiyasi tizimidagi joy nomlari misolida ko‘rilganda uchta guruhga bo‘lib o‘rganildi: 1) sodda toponimlar; 2) qo‘shma toponimlar; 3) birikmali toponimlar.

Ularning tarkibidagi toponimlarning ko‘proq qismi o‘z qatlam so‘zlaridan tashkil topgan bo‘lsa, ma‘lum bir qismi esa o‘zlashgan qatlam so‘zlaridan shakllanganligi ham kuzatildi. Shu bilan birga kishi ismi-sharifi bilan aytiladigan birikmali toponimlar ham uchradi.

2-BOB. VILOYATDAGI TOPONIMLARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Onomastikada toponimlar bir necha nuqtai nazardan tahlilga tortiladi. Shunday tahlillardan biri toponimlarning leksik-semantik xususiyatlarini ko'rsatishdir. So'zlarning ma'noviy guruhlanishi ularning leksik-semantik xususiyatlarini ko'rsatgani kabi toponimlarning leksik-semantik xususiyatlarini birma-bir tahlilga tortishdir. Biz Sirdaryo viloyati toponimlarining leksik-semantik xususiyatlarini quyidagicha tarzda guruhlarga bo'lib o'rgandik:

1. Oykonomlar (qishloq, shahar, shaharcha, mahalla nomlari).
2. Ko'cha nomlari (dromonomlar).

Bulardan ko'rinib turibdiki, toponimlar leksik-semantik jihatdan ikki guruhga bo'linsa hamki, ular o'z ichida yana beshta leksik-semantik guruhga ajratib o'rganildi.

2.1. VILOYATDAGI OYKONIMLAR

Oykonimlar toponimikaga oid ilmiy adabiyotlarda aholi yashaydigan joylar, xususan, shahar va qishloqlar nomlari deyiladi. Viloyatimizdagi oykonimlar ham o'z ichida yana bir necha turga bo'linadi: 1) shahar nomlari; 2) shaharcha nomlari; 3) qishloq nomlari; 4) mahalla nomlari.

2.1.1. VILOYATDAGI SHAHAR VA SHAHARCHA NOMLARI

Bizning viloyatda shahar hamda shaharcha ko'rinishida rasmiylashtirilgan aholi punktlari ham uchradi. Toponimlar tarkibida shahar va shaharcha so'zlari toponimik indikator yoki toponimik aniqlagich vazifasida keladi va asosiy

toponimdan ajratib yoziladi. Quyida ularning misollari bilan tanishib, tahlil qilib boramiz:

Quyida oykonimlarni shahar va qishloq nomlari sifatida alohida-alohida tarzida bayon etildi:

1. Ramziy tushunchalar bilan nomlangan shaharcha nomlari: *Boyovut* shaharcha (Boyovut t.). Aslida boylik ramziylikni bildiradi, chunki birov ma'naviy jihatdan boy bo'lsa, boshqa birov esa iqtisodiy jihatdan boy bo'ladi. Ushbu toponim ikki so'zning "*boy + ovul*" shaklida birikishidan yuzaga kelgan. Ovul so'zi boy so'ziga birikkandan keyin uning ikkinchi bo'g'ini bo'lgan *-ul* talaffuzda fonetik o'zgarishlarga uchrab, *-ut* ko'rinishiga kelib qolgan.

2. O'simlik nomlaridan shakllangan shaharcha nomlari: *Olmazor shaharcha* (Sayxunobod t.).

3. Dehqonchilik terminlari bilan nomlangan shaharcha nomlari: *Paxtaobod shaharchasi* (Sardoba t.). Paxta yetishtirish ham, aslida dehqonchilikning bir turi hisoblanadiki, dehqonchilik sohasiga oid terminlar toponimlar tizimida ishlatilmoqda. Paxtaobod (Sirdaryo viloyati), G'allaorol (Jizzax viloyati) toponimlari yuqoridagi fikrga misoldir.

4. Gidronim nomlari bilan atalgan shahar(cha) nomlari: *Sirdaryo shahri* (Sirdaryo t.), *Soxil shaharcha* (Sayxunobod t.) – gidronimning qismi sohil deyiladi, *Sayxun shaharcha* (Sayxunobod t.) – Sirdaryoning bir nomi *Sayxun*dir.

6. Kasb nom-hunar nomlaridan shakllangan shaharcha nomlari: *Ziyokor shaharchasi* (Sirdaryo t.) – vrach, o'qituvchi kabi kasb vakillari ko'p yashashgani uchun shunday nomlangan. Bunday kasb-hunar vakillarini xalq vakillari ziyokorlar deyishadi.

7. Shahar nomi bilan atalgan shaharcha nomi: *Farg'ona shaharchasi* (Oqoltin t.). Mamlakatimizda Farg'ona shahri va Farg'ona viloyati borligini bilamiz. Ushbu toponim mazmunida Farg'onadan ko'chib kelishgan aholi yashaydigan joy degan ma'no bor.

8. Ijobiy ma'noli soʻzlar bilan shakllangan shahar nomlari. Qadimdan xalqimiz nomlarga ijobiy ma'noli soʻzlardan nom tanlashgan. Shuning uchun ham ular viloyatimizdagi shahar va shaharcha nomlari tarkibida ham faol qoʻllanilmoqda: *Baxt shahri* (Sirdaryo t.), *Quyosh shaharchasi* (Sirdaryo t.) va boshqalar.

2.1.2. VILOYATDAGI QISHLOQLAR NOMI

Umuman olganda aholi punktlari nomlari oykonimlar nomi bilan atalgani kabi ularning alohida turlari qishloq va shahar nomlariga boʻlinadi. Ushbu Viloyatda aholi punktlarining bir turi qishloqlar hisoblanadi. Ular koʻpincha *qishloq* toponimik aniqlagichisiz ishlatiladi, rasmiy hujjatlarda esa uning nomiga *qishloq* toponimik aniqlagichi qoʻshib yoziladi (*qish+la+q = qishloq*).

Qishloq nomlari mamlakatimizda oʻn yeti mingdan ortiqdir¹: Guliston shahri atrofida 8ta, Sirdaryo tumanida 9ta, Sardoba tumanida 7ta, Oqoltin tumanida 4ta, Boyovut tumanida 14ta, Mirzaobod tumanida 9ta, Sayxunobod tumanida 5ta, Xovos tumanida 11ta. Ularning miqdori boshqa viloyatlarga nisbatan kamligiga sabab viloyatning asosiy qismi oldin choʻlning atrofi boʻlib, yangidan qurilgandir. Quyida qishloq nomlaridan namunalar keltirildi:

1. Kishi ismi-sharifi bilan shakllangan qishloq nomlari: *Farhod qishlogʻi* (Xovos t.), *Nurota qishlogʻi* (Sayxunobod t.).

2. Ijobiy maʼnodagi ramziy tushunchalar bilan nomlangan qishloq nomlari: *Yuksalish qishlogʻi* (Sardoba t.), *Yangiqishloq qishlogʻi* (Sardoba t.), *Madaniyat qishlogʻi* (Boyovut t.), *Ibrat qishlogʻi* (Mirzaobod t.), *Mustaqillik qishlogʻi* (Xovos t.), *Sohibkor qishlogʻi* (Xovos t.) va boshqalar.

---

¹ Qorayev S. Toponimika. Toshkent, 2006. 14-bet.

3. O‘simlik nomlaridan shakllangan qishloq nomlari: *Gulzor qishlog‘i* (Sardoba t.), *Guliston qishlog‘i* (Sardoba t.), *Gulbahor qishlog‘i* (Xovos t.), *Mingchinor qishlog‘i* (Boyovut t.), *Olmazor qishlog‘i* (Boyovut t.) singari.

4. Parranda va hayvon nomlaridan, zoonimlardan¹ hosil bo‘lgan qishloq nomi: *Laylakko‘l qishlog‘i* (Boyovut t.). .

5. Dehqonchilik nomlari bilan nomlangan qishloq nomlari: *Sholikor qishlog‘i* (Sirdaryo t.), *Paxtazor qishlog‘i* (Sirdaryo t., Xovos t.).

6. Gidronim nomlari bilan atalgan qishloq nomlari: *Beshbuloq qishlog‘i* (Guliston sh.), *Laylakko‘l qishlog‘i* (Boyovut t.).

7. Kasb nomlaridan shakllangan qishloq nomlari: *Binokor qishlog‘i* (Xovos t.), *G‘allakor qishlog‘i* (Boyovut t.).

8. Cho‘l so‘zi bilan atalgan qishloq nomlari: *Cho‘lto‘qay qishlog‘i* (Sirdaryo t.), *Cho‘lquvor qishlog‘i* (Sardoba t.) kabilar.

9. Ham tuman, ham gidronim nomi bilan shakllangan qishloq nomlari: *Sirdaryo qishlog‘i* (Sirdaryo t.) tuman va daryo nomi bo‘lgan holda qishloqqa ham nom bo‘lgan.

10. Do‘stlik so‘zi bilan shakllangan qishloq nomlari: *Do‘stlik qishlog‘i* (Guliston sh.).

11. Ijobiy ma'noli so‘zlar bilan shakllangan qishloq nomlari: *Tinchlik qishlog‘i* (Boyovut t.), *Humo qishlog‘i* (Guliston sh.), *Zarbdor qishlog‘i* (Guliston sh.), *Haqiqat qishlog‘i* (Sirdaryo t.), *Ahillik qishlog‘i* (Oqoltin t.), *Bo‘ston qishlog‘i* (Oqoltin t.), *Shodlik qishlog‘i* (Oqoltin t.), *Istiqbol qishlog‘i* (Sayxunobod t., Boyovut t.), *Nurafshon qishlog‘i* (Mirzaobod t.), *Tabarruk qishlog‘i* (Boyovut t.), *Farovon qishlog‘i* (Mirzaobod t.), *Bahoriston qishlog‘i* (Mirzaobod t.), *Birlashgan qishlog‘i* (Mirzaobod t.), *Yuksalish qishlog‘i* (Sayxunobod t.).

---

¹ Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 170-171-бетлар.

12. Istorizmlar bilan shakllangan qishloq nomlari: *Oltin O'rda qishlog'i* (Guliston sh.), *Malik qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Turon qishlog'i* (Sirdaryo t.).

13. Tepa so'zi bilan shakllangan qishloq nomlari: *Qo'rg'ontepa qishlog'i* (Sardoba t.)

14. Obod so'zi bilan nomlangan qishloq nomlari: *Ulug'obod qishlog'i* (Guliston sh.), *Sohilobod qishlog'i* (Guliston sh.), *Yangiobod qishlog'i* (Sardoba t.), *Obod mahallasi* (Oqoltin t.), *Dehqonobod qishlog'i* (Boyovut t.), *Mehnatobod qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Elobod qishlog'i* (Sayxunobod t.), *Nurobod qishlog'i* (Guliston sh.), *Nurobod qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Mehnatobod qishlog'i* (Xovos t.), *Xovosobod qishlog'i* (Xovos t.), *Soyibobod qishlog'i* (Guliston sh.), *Zafarobod qishlog'i* (Xovos t.), *Xalqobod qishlog'i* (Sirdaryo t.).

Qishloq nomlari bo'lgan toponimlar qaysi til elementlaridan kelib chiqqanligiga ko'ra ikki guruhga bo'linadi:

1. O'z qatlam so'zlarida shakllangan qishloq nomlari.

2. O'zlashgan qatlam so'zlaridan yuzaga kelgan qishloq nomlari.

O'z qatlam so'zlarida shakllangan qishloq nomlari: *Yuksalish qishlog'i* (Sardoba t.), *Yangiqishloq qishlog'i* (Sardoba t.), *Beshbuloq qishlog'i* (Guliston sh.), *Binokor qishlog'i* (Xovos t.), *G'allakor qishlog'i* (Boyovut t.),

Tinchlik qishlog'i (Boyovut t.), *Shodlik qishlog'i* (Oqoltin t.), *Birlashgan qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Yuksalish qishlog'i* (Sayxunobod t.), *Turon qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Qo'rg'ontepa qishlog'i* (Sardoba t.), *Elobod qishlog'i* (Sayxunobod t.), *Yangiobod qishlog'i* (Sardoba t.)

O'zlashgan qatlam so'zlaridan yuzaga kelgan qishloq nomlariga misollar: *Farhod qishlog'i* (Xovos t.), *Madaniyat qishlog'i* (Boyovut t.), *Ibrat qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Mustaqillik qishlog'i* (Xovos t.), *Sohibkor qishlog'i* (Xovos t.), *Guliston qishlog'i* (Sardoba t.), *Gulbahor qishlog'i* (Xovos t.), *Mingchinor qishlog'i* (Boyovut t.), *Olmazor qishlog'i* (Boyovut t.), *Paxtazor qishlog'i* (Sirdaryo t., Xovos t.), *Cho'lto'qay qishlog'i* (Sirdaryo t.), *Cho'lquvor qishlog'i*

(Sardoba t.), *Do'stlik qishlog'i* (Guliston sh.), *Humo qishlog'i* (Guliston sh.), *Zarbdor qishlog'i* (Guliston sh.), *Haqiqat qishlog'i* (Sirdaryo t.), Ahillik qishlog'i (Oqoltin t.), Bo'ston qishlog'i (Oqoltin t.), *Shodlik qishlog'i* (Oqoltin t.), *Istiqbol qishlog'i* (Sayxunobod t., Boyovut t.), *Nurafshon qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Tabarruk qishlog'i* (Boyovut t.), *Farovon qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Bahoriston qishlog'i* (Mirzaobod t.), *Dehqonobod qishlog'i* (Boyovut t.), *Mehnatobod qishlog'i* (Mirzaobod t., Xovos t.), *Xovosobod qishlog'i* (Xovos t.), *Zafarobod qishlog'i* (Xovos t.), *Xalqobod qishlog'i* (Sirdaryo t.).

Bulardan ko'rinib turibdiki, boshqa so'zlar bilan shakllangan toponimlar bilan birga kishi ismi (antroponim) bilan shakllangan oykonim (toponim)lar mavjud. Ular qishloq nomlaridir. Bunday nomlar ichida o'z va o'zlashgan so'zlar bilan shakllangan toponimlar ham uchraydi.

2.1.3. VILOYATDAGI MAHALLA NOMLARI

Mahalla nomlari ham toponimlar jumlasiga kiradi, aniqrog'i, oykonim, ya'ni aholi punktlari obyektlaridan birining nomi. Mahalla bugungi kunda mamlakatimizda alohida olingan ijtimoiy institut – jamoat tashkiloti sifatida faoliyat olib borilishini hammamiz bilamiz. Mahallalarning tashkil topgani juda qadim tarixga borib taqaladi, bu haqida tarixiy manbalarda ma'lumotlar bor. Ayni vaqtda mamlakatimizda ularning o'ri va roliga hukumatimiz darajasida e'tibor berilmoqda.

Chunki Toshkent shahrida besh yuzdan ortiq mahalla bo'lgani kabi viloyatlarda, xususan, Sirdaryo viloyatida ham bir qancha mahallalar borki, bu mamlakatimizdagi mahalla institutining ahamiyatini ko'rsatib turibdi. Shu o'rinda mahalla so'ziga e'tiborni qaratsak.

Mahalla (arabcha *hal* – “joylashmoq, o'rin olmoq”, *ma* – “o'rin”, “joy” ma'nosidagi old qo'shimchasi) – shaharning yoki katta qishloqning bir qismi, ba'zi

bir tillarda – shahar chekkasi, shahar atrofi; ko‘plik shakli mahallot tarixiy manbalarda, masalan «Boburnoma»da «shahar atrofi» ma’nosida keladi. E.M.Murzaev bu so‘z Tyanshan tog‘lari va Hindistondan Pireneya yarim oroligacha uchraydi deydi va Hindiston bilan Pokistonda «saroy» ham shu termindan deb biladi (Tojmahal saroyi)¹. Aslida arabcha «vaqt», «fursat» ma’nosidagi *mahal* (kechga mahal) so‘zining ham «o‘rin», «joy» ma’nosi bor. Demak, mahalla o‘rin-joy ma’nosidagi arabcha hal so‘zi asosida shakllangan, undagi ma- old qo‘shimchasi arab tiliga xos qo‘shimchadir.

Viloyatdagi mahalla nomlari: Guliston shahrida 24ta, Sirdaryo tumanida 27ta, Sardoba tumanida 17ta, Oqoltin tumanida 11ta, Boyovut tumanida 34ta, Mirzaobod tumanida 13ta, Sayxunobod tumanida 30 ta, Xovos tumanida 13ta, Yangiyer tumanida 8ta. Qishloq nomlari leksik-semantik jihatdan quyidagicha guruhlandi:

1. Kishi ismi-sharifi bilan shakllangan mahalla nomlari: *Abdurahmon Jomiy mahallasi* (Yangiyer sh.), *Ahmad Yassaviy mahallasi* (Oqoltin t., Guliston sh.), *Hamid Olimjon mahallasi* (Guliston sh., Sardoba t.), *Amir Temur mahallasi* (Oqoltin t.), *Farhod mahallasi* (Xovos t., Boyovut t., Guliston sh.), *Alisher Navoiy mahallasi* (Boyovut t.), *Beruniy mahallasi* (Mirzaobod t., Boyovut t.), *Mirzo Ulug‘bek mahallasi* (Mirzaobod t.), *Temur Malik mahallasi* (Yangiyer sh.), *Zahiriddin Muhammad Bobur mahallasi* (Yangiyer sh.) kabilar.

2. Ramziy tushunchalar bilan nomlangan mahalla nomlari: *Navro‘z mahallasi* (Sardoba t., Sirdaryo t.), *Bahor mahallasi* (Sirdaryo t.), *Bog‘ora mahallasi* (Sirdaryo t.), *Bog‘ishamol mahallasi* (Sardoba t.), *Zarbdor mahallasi* (Guliston sh.), *Bog‘iston mahallasi* (Oqoltin t., Mirzaobod t.), *Ahillik mahallasi* (Guliston sh.), *Ibrat mahallasi* (Guliston sh.), *Istiqlol mahallasi* (Guliston sh.), *Yangibo‘ston mahallasi* (Boyovut t.), *Yangi hayot mahallasi* (Boyovut t.), *Sohil mahallasi* (Boyovut t.), *Oydin mahallasi* (Mirzaobod t.), *Haqiqat mahallasi*

---

¹ Қораев С. Ер тилининг калити (Ўзбекистон географик номларини ҳосил қиладиган асосий терминлар ва бошқа сўзлар). Қисқача луғат. Тошкент, 2009. 60-бет.

(Mirzaobod t.), , *Mustaqillik mahallasi* (Sayxunobod t.), *Yulduz mahallasi* (Sayxunobod t.), *Uchqun mahallasi* (Sayxunobod t.), *Ziyokor mahallasi* (Sayxunobod t.), *Paymard mahallasi* (Sayxunobod t.), *Chamanzor mahallasi* (Xovos t.), *Qayirma mahallasi* (Xovos t.), *Yoshlik mahallasi* (Sayxunobod t.), *Navqiron mahallasi* (Sayxunobod t.), *Olg'abos mahallasi* (Sayxunobod t.).

3. Urug', qabila nomlari¹ bilan shakllangan mahalla nomlari: *Qo'qoni-qarapchi mahallasi* (Xovos t.).

4. O'simlik nomlaridan² shakllangan mahalla nomlari: *Mevazor mahallasi* (Guliston sh.), *Gulzor mahallasi* (Oqoltin t.), *Anorzor mahallasi* (Boyovut t.), *Gulbog' mahallasi* (Boyovut t.), *Jiyda guli mahallasi* (Mirzaobod t.), *O'rikzor mahallasi* (Sayxunobod t.), *Gulbahor mahallasi* (Xovos t.).

5. Kasbga oid so'zlardan hosil bo'lgan mahalla nomlari: *Julangar mahallasi* (Boyovut t.), *Mirishkor mahallasi* (Boyovut t.), *Ijodkor mahallasi* (Boyovut t.), *Binokor mahallasi* (Yangiyer sh.), *Sohibkor mahallasi* (Xovos t.).

6. Dehqonchilik nomlari bilan nomlangan mahalla nomlari: *Sholikor mahallasi* (Sayxunobod t., Sirdaryo t.), *Paxtakor mahallasi* (Sayxunobod t., Boyovut t., Sardoba t.), *Omilkor mahallasi* (Boyovut t.).

7. Gidronim nomlari bilan atalgan mahalla nomlari: *Gulbuloq mahallasi* (Sayxunobod t.), *Beshbuloq mahallasi* (Sirdaryo t.).

8. Yurt va ovul so'zlari bilan shakllangan mahalla nomlari: *Yurtdosh mahallasi* (Sardoba t.), *Ota yurt mahallasi* (Sardoba t.), *Bobo yurt mahallasi* (Boyovut t.), *Qumovul mahallasi* (Sayxunobod t.).

9. Tadbirkorlik bilan atalgan mahalla nomlari: *Tadbirkor mahallasi* (Sirdaryo t.), *Tajribakor mahallasi* (Guliston sh.).

---

¹ Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 170-171-betlar.

² Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 165-166-betlar.

10. Ham tuman, ham shahar nomi bilan shakllangan mahalla nomlari: *Baxmal mahallasi* (Sayxunobod t., Sardoba t., Sirdaryo t.), *Zarafshon mahallasi* (Oqoltin t.), *Turon mahallasi* (Sayxunobod t.), *Baxmal mahallasi* (Guliston sh.), *Toshkent mahallasi* (Mirzaobod t.), *Baxmalsoy mahallasi* (Sayxunobod t.).

11. Do'stlik, qum so'zlari bilan shakllangan mahalla nomlari: *Do'stlik mahallasi* (Sardoba t., Sirdaryo t.), *Qoraqum mahallasi* (Xovos t.).

12. Ijobiy ma'noli so'zlar bilan shakllangan mahalla nomlari: *Hikmatli mahallasi* (Sirdaryo t.), *Xazina mahallasi* (Sirdaryo t.), *Adolat mahallasi* (Sirdaryo t.), *Istiqbol mahallasi* (Sirdaryo t.), *Tinchlik mahallasi* (Sirdaryo t.), *Tiklanish mahallasi* (Sirdaryo t.), *Orzu mahallasi* (Sirdaryo t.), *Taraqqiyot mahallasi* (Sirdaryo t.), *Iftixor mahallasi* (Boyovut t.), *Nurli mahallasi* (Boyovut t.), *Ozodlik mahallasi* (Boyovut t.), *Bunyodkor mahallasi* (Sirdaryo t., Boyovut t.), *Matonat mahallasi* (Sirdaryo t.), *Ko'rkam diyor mahallasi* (Oqoltin t.), *Serquyosh mahallasi* (Sardoba t.), *Ishonch mahallasi* (Guliston sh.), *Bahor mahallasi* (Guliston sh.), *Birlashgan mahallasi* (Sardoba t., Guliston sh.), *Taraqqiyot mahallasi* (Guliston sh.), *Shodlik mahallasi* (Guliston sh.), *Oltinvodiy mahallasi* (Guliston sh.), *Namuna mahallasi* (Guliston sh.), *Oqoltin mahallasi* (Guliston sh.), *Sayqal mahallasi* (Guliston sh.), *Istiqlol mahallasi* (Xovos t.), *Yulduz mahallasi* (Guliston sh.), *Namuna mahallasi* (Guliston sh.), *Shirin mahallasi* (Boyovut t.), *Shodlik mahallasi* (Yangiyer sh.), *Tinchlik mahallasi* (Xovos t.).

13. Yangi (nav) so'zi bilan shakllangan mahalla nomlari: *Yangihayot mahallasi* (Mirzaobod t., Guliston sh.), *Yangiovil mahallasi* (Mirzaobod t.), *Navro'z mahallasi* (Boyovut t.), *Navro'z mahallasi* (Mirzaobod t.), *Yangibog' mahallasi* (Sayxunobod t.), *Yangi turmush mahallasi* (Oqoltin t.).

14. Istorizmlar bilan shakllangan mahalla nomlari: *Chubor mahallasi* (Sardoba t.), *Rovot mahallasi* (Xovos t., Sardoba t.), *Zomin mahallasi* (Oqoltin t., Sardoba t.), *Zominlik mahallasi* (Sardoba t.), *Quyitosh mahallasi* (Sardoba

t.), *Turkiston mahallasi* (Sirdaryo t.), *Sarmich mahallasi* (Boyovut t.), *Sintob mahallasi* (Sayxunobod t.).

15. Shoirlar nomi bilan, ya'ni antroponimlardan¹ shakllangan mahalla nomlari: *Navoiy mahallasi* (Sirdaryo t.), *Furqat mahallasi* (Sirdaryo t.), *Alisher Navoiy mahallasi* (Oqoltin t.), *Muqimiy mahallasi* (Boyovut t., Guliston sh.).

16. Obod, saroy soʻzlari bilan nomlangan mahalla nomlari: *Dehqonobod mahallasi* (Sirdaryo t., Sayxunobod t., Mirzaobod t.), *Islomobod mahallasi* (Sirdaryo t.), *Obod yurt mahallasi* (Yangiyer sh.), *Navroʻzobod mahallasi* (Yangiyer sh.), *Sharqobod mahallasi* (Xovos t.), *Paxtaobod mahallasi* (Sayxunobod t.), *Nurobod mahallasi* (Sayxunobod t.), *Savotobod mahallasi* (Boyovut t.), *Yangiobod mahallasi* (Boyovut t.), *Elobod mahallasi* (Boyovut t., Sirdaryo t.), *Fayzli obod mahallasi* (Sardoba t.), *Obod mahallasi* (Oqoltin t.), *Karvonsaroy mahallasi* (Xovos t.).

17. Madaniy va ma'rifiy ma'noli soʻzlar bilan shakllangan mahalla nomlari: *Madaniyat mahallasi* (Guliston sh., Boyovut t.), *Ma'rifat mahallasi* (Xovos t., Yangiyer sh.), *Markaz mahallasi* (Boyovut t.), *Ma'naviyat mahallasi* (Boyovut t.), *Yetakchi mahallasi* (Boyovut t.), *Farovon mahallasi* (Sayxunobod t.).

18. *Qoʻrgʻon, qal'a, tepa* soʻzlari bilan shakllangan mahalla nomlari: *Baytqoʻrgʻon mahallasi* (Boyovut t.), *Uchturgʻon mahallasi* (Boyovut t.), *Uch Qal'a mahallasi* (Sayxunobod t.), *Saritepa mahallasi* (Sayxunobod t.) va boshqalar.

Mahalla nomlari ham qaysi til soʻzlari bilan shakllanganiga koʻra ikki guruhga boʻlinadi:

1. Oʻz qatlam soʻzlaridan shakllangan mahalla nomlari.

2. Oʻzlashgan soʻzlardan yuzaga kelgan mahalla nomlari.

---

¹ Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 165-143-bet.

O‘z qatlam so‘zlaridan shakllangan mahalla nomlariga misollar: *Oydin mahallasi* (Mirzaobod t.), *Yulduz mahallasi* (Sayxunobod t.), *Uchqun mahallasi* (Sayxunobod t.), *Qo‘qoni-qarapchi mahallasi* (Xovos t.), *Yurtdosh mahallasi* (Sardoba t.), *Ota yurt mahallasi* (Sardoba t.), *Bobo yurt mahallasi* (Boyovut t.), *Qumovul mahallasi* (Sayxunobod t.), *Turon mahallasi* (Sayxunobod t.), *Tinchlik mahallasi* (Sirdaryo t., Xovos t.), *Tiklanish mahallasi* (Sirdaryo t.), *Birlashgan mahallasi* (Sardoba t.), *Qayirma mahallasi* (Xovos t.), *Yangiovil mahallasi* (Mirzaobod t.), *Uchturg‘on mahallasi* (Boyovut t.) va boshqalar.

O‘zlashgan so‘zlardan yuzaga kelgan mahalla nomlariga namunalar: *Navro‘z mahallasi* (Sardoba t., Sirdaryo t.), *Bahor mahallasi* (Sirdaryo t.), *Bog‘ora mahallasi* (Sirdaryo t.), *Bog‘ishamol mahallasi* (Sardoba t.), *Zarbdor mahallasi* (Guliston sh.), *Bog‘iston mahallasi* (Oqoltin t., Mirzaobod t.), *Ahillik mahallasi* (Guliston sh.), *Ibrat mahallasi* (Guliston sh.), *Istiqlol mahallasi* (Guliston sh.), *Yangibo‘ston mahallasi* (Boyovut t.), *Yangi hayot mahallasi* (Boyovut t.), *Sohil mahallasi* (Boyovut t.), *Haqiqat mahallasi* (Mirzaobod t.), *Mustaqillik mahallasi* (Sayxunobod t.), *Ziyokor mahallasi* (Sayxunobod t.), *Paymard mahallasi* (Sayxunobod t.), *Chamanzor mahallasi* (Xovos t.), *Yoshlik mahallasi* (Sayxunobod t.), *Navqiron mahallasi* (Sayxunobod t.), *Sohibkor mahallasi* (Xovos t.), *Tajribakor mahallasi* (Guliston sh.), *Baxmal mahallasi* (Sayxunobod t., Sardoba t., Sirdaryo t.), *Zarafshon mahallasi* (Oqoltin t.), *Hikmatli mahallasi* (Sirdaryo t.), *Xazina mahallasi* (Sirdaryo t.), *Adolat mahallasi* (Sirdaryo t.), *Istiqbol mahallasi* (Sirdaryo t.), *Taraqqiyot mahallasi* (Guliston sh.), *Sayqal mahallasi* (Guliston sh.), *Istiqlol mahallasi* (Xovos t.), *Navro‘z mahallasi* (Mirzaobod t.), *Rovot mahallasi* (Xovos t., Sardoba t.), *Zomin mahallasi* (Oqoltin t., Sardoba t.), *Zominlik mahallasi* (Sardoba t.) va boshqalar.

Bulardan ko‘rinib turibdiki, oykonimlarning bir turi bo‘lgan mahalla nomlarini o‘z va o‘zlashganlik nuqtai nazaridan ma'noli guruhlarga bo‘lib o‘rganish ularning xususiyatlarini to‘liqroq ochib berishga xizmat qilishi mumkin.

2.4. VILOYATDAGI KO‘CHA NOMLARI

Ko‘cha nomlari ilmiy adabiyotlarda dromonimlar termini bilan ataladi. Ushbu onomastik termin E. Begmatov hamda N. Uluqovlarning “O‘zbek onomastikasi terminlarining izohli lug‘ati” nomli kitobda maxsus bayon etilgan¹.

Biz bu yerda, BMImiz sahifalarida ko‘cha nomlari deganimiz o‘rinlidir. Shuningdek, viloyatdagi toponimlarning, xususan, ko‘cha nomlarining viloyat hayotidagi ahamiyati kattaligi uchun ham ularni alohida kichik ma’noviy guruhga bo‘ligan.

Viloyatdagi ko‘cha nomlari nisbatan olganda kamroq, chunki haligacha nomlanmagan ko‘cha ham bor. Ularning miqdori tumanlar ichida quyidagichadir: Guliston shahrida 61ta, Sirdaryo tumanida 51ta, Shirin shahrida 3ta, Sardoba tumanida 23ta, Oqoltin tumanida 20ta, Boyovut tumanida 60ta, Mirzaobod tumanida 21ta, Sayxunobod tumanida 44ta, Xovos tumanida 33ta, Yangiyer shahrida 25ta. Viloyatdagi ko‘cha nomlari quyidagi leksik-semantik guruhlarga bo‘lindi:

1. Kishi ismi-sharifi bilan shakllangan ko‘cha nomlari: *Abdulla Qahhor ko‘chasi* (Sardoba t., Guliston sh.), *Abdulla Qodiriy ko‘chasi* (Sardoba t., Mirzaobod t., Guliston sh.), *Abdurahmon Jomiy ko‘chasi* (Sardoba t., Guliston sh.), (Guliston sh.), *Al-Xorazmiy ko‘chasi* (Yangiyer sh., Sardoba t., Guliston sh., Boyovut t.), *Al-Buxoriy ko‘chasi* (Guliston sh., Boyovut t.), (Yangiyer sh., Sayxunobod t.), *Al-Farg‘oniy ko‘chasi* (Oqoltin t., Guliston sh., Sirdaryo t., Sayxunobod t.), *At-Termiziy ko‘chasi* (Sardoba t., Oqoltin t., Sirdaryo t.), *Ahmad Donish ko‘chasi* (Guliston sh., Sayxunobod t.), *Beruniy ko‘chasi* (Boyovut t., Sardoba t., Guliston sh., Sirdaryo t.), *Bedil ko‘chasi* (Guliston sh.), *Bobur ko‘chasi* (Mirzaobod t., Guliston sh.), *Bobur ko‘chasi* (Yangiyer sh., Sayxunobod t., Boyovut t., Sirdaryo t., Shirin sh.), *Gogol ko‘chasi* (Guliston sh.),

---

¹ Бегматов Э., Улуков Н. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли луғати. -Наманган,2006. 17-бет.

Gulbahor ko'chasi (Guliston sh.), *Ahmad Yassaviy ko'chasi* (Boyovut t., Sirdaryo t., Sayxunobod t.), *Buxorovul ko'chasi* (Sayxunobod t.), *Alisher Navoiy ko'chasi* (Yangiyer sh., Mirzaobod t., Sardoba t.), *Boborahim Mashrab ko'chasi* (Sardoba t.), *G'afur G'ulom ko'chasi* (Sardoba t., Sayxunobod t.), *Abdulla Qahhor ko'chasi* (Mirzaobod t.), *Ahmad Donish ko'chasi* (Oqoltin t.), *Bibixonim ko'chasi* (Oqoltin t.) .

2. Ramziy tushunchalar bilan nomlangan ko'cha nomlari: *Avlodlar ko'chasi* (Guliston sh.), *Adiblar ko'chasi* (Guliston sh.), *Adolat ko'chasi* (Guliston sh.), *Alanga ko'chasi* (Guliston sh.), *Baxt ko'chasi* (Guliston sh.), *Barkamol avlod ko'chasi* (Sirdaryo t., Guliston sh.), *Barhayot ko'chasi* (Guliston sh.), *Buyuklar ko'chasi* (Guliston sh.), *Bo'ston ko'chasi* (Guliston sh.), *Vatan ko'chasi* (Guliston sh.), *G'alaba ko'chasi* (Guliston sh.), *G'oliblar ko'chasi* (Guliston sh.), *Adolat ko'chasi* (Sayxunobod t., Sirdaryo t.), *Armug'on ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Afsona ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Bazmgoh ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Baynalmilal ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Bayram ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Boyovut t.*, *Barqaror ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Barhayot ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Benazir ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Beozor ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Birodarlik ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Boboyurt ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Buyuk Turon ko'chasi* (Sirdaryo t.), *Baxmallik ko'chasi* (Sardoba t.), *Vatanparvar ko'chasi* (Oqoltin t., Sardoba t., Sardoba t.), *Adabiyot ko'chasi* (Boyovut t.), *Adolat ko'chasi* (Boyovut t.), *Ayyom ko'chasi* (Boyovut t.), *Alloma ko'chasi* (Boyovut t.), *An'ana ko'chasi* (Boyovut t.), *Arafa ko'chasi* (Boyovut t.), *Vatanparvar ko'chasi* (Oqoltin t.), *Baraka ko'chasi* (Boyovut t.), *Baxt ko'chasi* (Boyovut t.), *Bunyodkor ko'chasi* (Mirzaobod t.), *Bo'ston ko'chasi* (Mirzaobod t.).

3. Ahillik, birlik ma'noli so'zlardan shakllangan ko'cha nomlari: *Ahillik ko'chasi* (Sirdaryo t., Sardoba t., Boyovut t., Mirzaobod t.), *Birlik ko'chasi* (Sardoba t.), *Birdamlik ko'chasi* (Xovos t., Guliston sh.), *Birlashgan ko'chasi*

(Sardoba t.), Birdamchilik (Boyovut t.), Birlashgan ko‘chasi (Boyovut t.), Birlik ko‘chasi (Oqoltin t.),

4. O‘simlik nomlaridan, ya’ni fitonimlardan¹ shakllangan ko‘cha nomlari: Atirgul ko‘chasi (Guliston sh.), Archazor ko‘chasi (Mirzaobod t., Sirdaryo t., Guliston sh.), Behizor ko‘chasi (Guliston sh.), Binafsha ko‘chasi (Yangiyer sh., Guliston sh.), Bodomzor ko‘chasi (Sirdaryo t., Sardoba t., Guliston sh., Boyovut t.), Anorzor ko‘chasi (Boyovut t.), Anorlibog‘ko‘chasi (Boyovut t.), Boychechak ko‘chasi (Guliston sh.), Anjirzor ko‘chasi (Xovos t.), Boychechak ko‘chasi (Sirdaryo t.), Anorli ko‘chasi (Sayxunobod t.), Anhor ko‘chasi (Sayxunobod t.), Behizor ko‘chasi (Xovos t., Boyovut t., Mirzaobod t., Sayxunobod t.), Boychechak ko‘chasi (Xovos t.), Bodomsoy ko‘chasi (Sayxunobod t.), Binafsha ko‘chasi (Xovos t.).

4.1. Gul so‘zi bilan shakllangan nomlar: Gulbahor ko‘chasi (Sirdaryo t.), Gulbog' ko‘chasi (Sirdaryo t., Boyovut t.), Gulg'uncha ko‘chasi (Sirdaryo t.), Guldasta ko‘chasi (Sirdaryo t.), Gulyor ko‘chasi (Sirdaryo t.), Gulzor ko‘chasi (Sirdaryo t.), Gulobod ko‘chasi (Sirdaryo t.), Guldasta ko‘chasi (Guliston sh.), Gulzor ko‘chasi (Mirzaobod t., Guliston sh., Xovos t.), Guliston ko‘chasi (Boyovut t., Oqoltin t., Xovos t.), Gulbahor ko‘chasi (Boyovut t.), Atirgul ko‘chasi (Yangiyer sh.), Guldasta ko‘chasi (Yangiyer sh.), Guliston ko‘chasi (Yangiyer sh.), Boychechak ko‘chasi (Yangiyer sh.).

5. Parranda va hayvon nomlaridan, ya’ni zoonimlardan² hosil bo‘lgan ko‘cha nomlari: Asalchi ko‘chasi (Guliston sh.).

6. Asar qahramonlari nomidan shakllangan ko‘cha nomlari: Alpomish ko‘chasi (Oqoltin t., Oqoltin t., Guliston sh.), Afrosiyob ko‘chasi (Guliston sh., Sayxunobod t.).

---

¹ Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 165-166-betlar.

² Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 170-171-betlar.

7. Milliy qahramonlar nomidan hosil bo'lgan ko'cha nomlari: Amir Temur ko'chasi (Mirzaobod t., Guliston sh., Boyovut t., Sardoba t., Sayxunobod t.).

8. Shahar nomlari bilan atalgan ko'cha nomlari: Andijon ko'chasi (Yangiyer sh., Guliston sh., Mirzaobod t., Oqoltin t., Boyovut t.,).

9. Fasl nomlari bilan nomlangan ko'cha nomlari: Bahor ko'chasi (Boyovut t., Sardoba t., Yangiyer sh., Mirzaobod t., Guliston sh.), Bahoriston ko'chasi (Guliston sh.), Bahoroy ko'chasi (Guliston sh.).

10. Gidronim nomlari bilan atalgan ko'cha nomlari: Beshbuloq ko'chasi (Boyovut t., Sayxunobod t.), Anhor ko'chasi (Sardoba t., Boyovut t., Guliston sh.), Amudaryo ko'chasi (Sayxunobod t.), Ariqtepa ko'chasi (Boyovut t.), Buloqboshi ko'chasi (Guliston sh.), Buloqboshi ko'chasi (Sayxunobod t.), Buloqli ko'chasi (Sayxunobod t.).

11. Kasb nomlaridan shakllangan ko'cha nomlari: Bastakor ko'chasi (Guliston sh.), Bobodehqon ko'chasi (Sayxunobod t., Sirdaryo t., Xovos t., Binokor ko'chasi (Guliston sh., Sirdaryo t., Sayxunobod t., Xovos t.), Bog'bon ko'chasi (Sirdaryo t., Sardoba t., Guliston sh.), G'allakor ko'chasi (Sardoba t.), Bunyodkor ko'chasi (Guliston sh., Shirin sh.), Baliqchi ko'chasi (Mirzaobod t., Sirdaryo t., Sayxunobod t.), Bastakorlar ko'chasi (Yangiyer sh.).

12. Boshqa joy nomlari bilan atalgan ko'cha nomlari: Baxmal ko'chasi (Guliston sh.), Boysun ko'chasi (Guliston sh.), Vodil ko'chasi (Guliston sh.), Dashtobod ko'chasi (Sardoba t.), Guliston ko'chasi (Guliston sh.), Guzar ko'chasi (Guliston sh.), Darxon ko'chasi (Guliston sh., Sirdaryo t.), G'allaorol ko'chasi (Sirdaryo t.), Baxmal ko'chasi (Mirzaobod t., Boyovut t., Oqoltin t.), Boysun ko'chasi (Oqoltin t.), Bekat ko'chasi (Boyovut t.), Bo'lim ko'chasi (Boyovut t.), Buxoro ko'chasi (Yangiyer sh.).

13. Ham tuman, ham gidronim nomi bilan shakllangan ko'cha nomlari: Baxmalsoy ko'chasi (Guliston sh.), Arnasoy ko'chasi (Mirzaobod t.), Baxmal ko'chasi (Xovos t., Yangiyer sh.)

14. Bog' so'zi bilan shakllangan ko'cha nomlari: Bog'dorchilik ko'chasi (Guliston sh.), Bog'iston ko'chasi (Yangiyer sh., Xovos t., Boyovut t., Sardoba t., Guliston sh.), Bog'ichaman ko'chasi (Guliston sh.), Bog'ishamol ko'chasi (Xovos t., Boyovut t., Guliston sh.), Bog'u-bo'ston ko'chasi (Guliston sh.), Bog' ko'chasi (Sayxunobod t., Sirdaryo t., Oqoltin t., Boyovut t.), Bog'dorchilik ko'chasi (Boyovut t., Sirdaryo t.), Bog'ichaman ko'chasi (Sirdaryo t.), Bog'ishamol ko'chasi (Sayxunobod t., Sirdaryo t.), Bog'cha ko'chasi (Sirdaryo t.), Binafsha ko'chasi (Oqoltin t.), Bog'bon ko'chasi (Sayxunobod t., Oqoltin t., Boyovut t.), Bog'i-eram ko'chasi (Oqoltin t.), Bog'dor ko'chasi (Boyovut t.), Bog'-bo'ston ko'chasi (Xovos t.).

15. Ijodiy ma'noli so'zlar: Ahillik ko'chasi (Yangiyer sh.), Abadiyat ko'chasi (Xovos t.), Bolalar dunyosi ko'chasi (Xovos t.), Bo'ston ko'chasi (Yangiyer sh.), Go'zallik ko'chasi (Sirdaryo t.), Vatan ko'chasi (Sayxunobod t.), Vodil ko'chasi (Sayxunobod t.), Bo'ston ko'chasi (Shirin sh.), Bag'rikent (Boyovut t.), Baynalmilal (Sayxunobod t., Boyovut t.), Bayram ko'chasi (Sayxunobod t., Boyovut t.), Adolat ko'chasi (Oqoltin t.), Bo'ston ko'chasi (Boyovut t.), Vo'ha ko'chasi (Boyovut t.), G'alaba ko'chasi (Xovos t., Boyovut t.), Vijdon ko'chasi (Xovos t.), Barkamol avlod ko'chasi (Mirzaobod t.), Baxt ko'chasi (Mirzaobod t.), Asr ko'chasi (Sayxunobod t.), Baraka ko'chasi (Sayxunobod t.), Barkamol avlod ko'chasi (Sayxunobod t.), Adolat ko'chasi (Xovos t.), Anorzor ko'chasi (Xovos t.), Armug'on ko'chasi (Xovos t.), Afsona ko'chasi (Xovos t.), Barqarorlik ko'chasi (Xovos t.).

16. Urug' nomi¹ bilan shakllangan nomlar: Bolg'ali ko'chasi (Boyovut t.),

17. Istorizmlar bilan shakllangan nomlar: Amirobod ko'chasi (Mirzaobod t.), Balandchaqir ko'chasi (Sayxunobod t.), Gavharafshon ko'chasi (Boyovut t.), Guzar ko'chasi (Boyovut t.), Daha ko'chasi (Boyovut t.), Adir ko'chasi (Xovos

---

¹ Эназаров Т. Ж., Хусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015. 166-170-betlar.

t.), Dahbed ko‘chasi (Sayxunobod t.), Dashtobod ko‘chasi (Yangiyer sh., Sayxunobod t.), Balandchaqir ko‘chasi (Yangiyer sh., Boyovut t.), Bekkeldi ko‘chasi (Sayxunobod t.), Bo‘z ko‘chasi (Mirzaobod t.), G‘azalkent ko‘chasi (Sayxunobod t.), Darxon ko‘chasi (Xovos t.).

18. Tog‘ so‘zi bilan shakllangan ko‘cha nomlari: Baxmal tog‘i ko‘chasi (Sayxunobod t.), Bobotog‘ ko‘chasi (Sayxunobod t.).

19. Ovul so‘zi bilan nomlangan ko‘cha nomlari: Boyovul ko‘chasi (Boyovut t.), Boyovut ko‘chasi (Yangiyer sh.).

20. Urf-odat bilan bog‘liq va yo‘l so‘zi bilan shakllangan ko‘cha nomlari: Belbog‘li ko‘chasi (Boyovut t.), Bozor yo‘li ko‘chasi (Sayxunobod t.).

Demak, Sirdaryo viloyatidagi shahar, shaharcha, qishloq va ko‘cha nomlari turli ko‘rinishda leksik-semantik guruhlangan. Chunki ular nomlanishiga ko‘ra turli vositalar bilan atalgandir.

3-BOB. VILOYATDAGI BA'ZI BIR TOPONIMLARNING IZOHI

Ushbu bobda viloyatdagi toponimlar tizimidagi sodda, qo'shma va birikmali toponimlardan bir qanchasining izohini berish yo'lidan borishni o'rinli deb bilamiz. Chunki ular o'ziga xos bir butunlik ma'nosida viloyat toponimlari tizimi to'g'risida tushuncha berishga ko'maklashadi. Toponim tarkibidagi so'zning ma'nosi va toponimning toponimik ma'nosi bir biridan farqlanib turadi. Shuning uchun ham Zaripboy Do'simov hamda M.Tillayeva nomlarning, xususan, toponimlarning o'ziga xos sirlari borligi to'g'risida fikr yuritishgan¹.

Mazkur bobda ham sodda, qo'shma va birikmali toponimlar deyilganda toponimning o'zi e'tiborga olindi va ularni izohlashga harakat qildik. Lekin ularga qo'shiladigan, shahar, ko'cha, qishloq, mahalla so'zlari toponimik aniqlovchi bo'lgani uchun toponimning tarkibiy qismi hisoblanmaydi.

3.1. SODDA TOPONIMLARDAN BA'ZI BIRLARINING IZOHI

Bu yerda viloyatimizdagi ba'zi bir sodda toponimlari to'g'risida fikr yuritimiz. Sodda toponimlar quyidagicha ko'rinishlarda bo'ladi: 1) sodda so'zdan tashkil topgan sodda toponimlar; 2) sodda so'z va qo'shimcha(lar)dan tashkil topgan sodda toponimlar. Shu yerda alohida ta'kidlashni istardikki, toponimlar izohlanganda shahar, shaharcha, qishloq, mahalla, ko'cha so'zlari(toponimik aniqlagichlar) ma'nolari aniq bo'lgani uchun izohlanmaydi. Quyida sodda toponimlardan ba'zilarining izohini berdik:

Olmazor shaharcha (Sayxunobod t.) - atrofi olmazor bo'lgan, olma daraxti ko'p ekilgan joyda yaratilgan shaharcha nomi. U XX asr oxirlarida yangidan tashkil topgan toponimlardan biri sanaladi.

---

¹ Дўсимов З., Тиллаева М. Жой номларининг сири. –Хива: Хоразм Маъмун Академияси, 2001.

Sohil shaharcha (Sayxunobod t.) – Sirdaryo qirg‘og‘ida qurilgan shaharcha nomi qirg‘oq ma'nosidagi arabcha sohil so‘zi bilan shakllangan.

Sayxun shaxarcha (Sayxunobod t.) – Tarixiy kitoblarda ta'kidlanishicha, Sirdaryoning oldingi nomlaridan biri Sayxun bo‘lgan¹. Bu oykonim, ya'ni aholi punkti nomi Sirdaryoning oldingi nomiga asoslanib qo‘yilgan.

Xovos shaharchasi (Xovos t.) – fors-tojikcha xovos so‘zi asosida tuman nomi yuzaga kelgan, keyin esa shaharcha nomi shakllangan – Xovos shaharchasi.

Darxon ko‘chasi (Guliston sh., Sirdaryo t.) – fors-tojikcha in'om qilingan ma'nosini bildiradigan darxon asosida ko‘cha nomlangan.

Bolg‘ali ko‘chasi (Boyovut t.) – turkiy urug‘ nomlaridan birining shoxobchasi bolg‘ali urug‘i bo‘lgan. Shu urug‘ nomidan ko‘cha nomi shakllangan. Urug‘ nomi ko‘chaga qo‘yildimi, demak, bu urug‘ nomi vakillari shu topoobyekt atrofida yashashganligini ham e'tiborga olish kerak. Toponim bolg‘ali urug‘i nomi asosida shakllangani uchun uni etnotoponim deyish o‘rinliroqdir.

Humo qishlog‘i (Guliston sh.) – toponim baxt qushi ma'nosidagi arabcha humo so‘zidan kelib chiqqan. Qushlar nomi onomastikada ornotonimlar deyilishini hisobga olsak, bu toponim ornotoponim deyiladi.

Malik qishlog‘i (Sirdaryo t.) – fors-tojikcha malik so‘zidan bu toponim nomi shakllangan. Malik so‘zi ayni vaqtda kishi nomi ma'nosini bildirsa, oldingi davrlarda lashkarboshi, sarkarda va kishi ismi ma'nolarini anglatgan.

Turon qishlog‘i (Sirdaryo t.) – qadimgi davrda tur, turk kabi so‘zlar turkiy xalq va urug‘larni anglatgan. Toponim tarkibidagi –on qo‘shimchasi ko‘plikni anglatuvchi qo‘shimcha. Turon turkiylar, turkiy qavmlar, turkiy, urug‘-elatlar yashagan joy ma'nosini anglatadi.

Omilkor mahallasi (Boyovut t.) – bu toponim tadbirkor, ishbiarmon ma'nosidagi omilkor so‘zi bilan shakllangan. Omilkor mahalla bu – dehqonchilik,

---

¹ Охунов Н. Топонимлар ва уларнинг номланиш хусусиятлари. –Тош-кент: Фан, 1989. 37-bet.

chorvachilik va hunarmandchilik sohalarida tadbirkor va ishbilarmon kishilar yashaydigan mahalla degan ma'noni bildiradi.

Baxmal mahallasi (Guliston sh.) – Baxmal tumani Jizzax viloyatida joylashgan. Shu tumandan ko‘chib kelganlar yashaydigan joyni, mahallani Baxmal mahalla deb atalgan¹.

Demak, sodda toponimlarning izohli tahlilida bir o‘zakdan yoki o‘zak va qo‘shimchadan tashkil topgan toponimlarga e’tibor qilindi. Ular tarkibida –zor va –kor qo‘shimchalar, ya'ni topoformlar qatnashishi ham kuzatildi.

3.2.QO‘SHMA TOPONIMLARDAN BA'ZI BIRLARINING IZOHI

Ikki so‘zning bir butun so‘z holatiga kelib qolishi qo‘shma so‘z bo‘lsa, ikki toponimik o‘zakning birikib, bir butun toponimga aylanishidan hosil bo‘lgan joy nomi esa qo‘shma toponim deyiladi. Quyida qo‘shma toponimlardan ba'zilarining izohini keltirib o‘tdik:

Boyovut shaharcha (Boyovut t.) – boy obod qilgan joy birikmasi vaqtlar o‘tishi bilan *boy obod qilgan joy > boy ovut > boyovut > Boyovut* holatida fonetik o‘zgarishlar bilan toponimga aylangan.

Sardoba shaharchasi (Oqoltin t.) – cho‘llarda suv saqlanadigan chuqur joy, suv chiqadigan quduq o‘rab olingan joy oldinlari sardoba deyilgan. Sardoba so‘zidagi *ob* so‘zi suv degan ma'noni anglatadigan fors-tojikcha so‘zdir.

Beshbuloq ko‘chasi (Boyovut t., Sayxunobod t.) – turkiylarda uch, besh, yetti, yig‘irma, qirq kabi raqamlar ilohiy raqamlar sifatida e’tirof etilgan H.Hasanov, T.Nafasov kabi olimlarning ishlarida qayd etilgan. Toponim ko‘p (ya'ni beshta) buloq(lar) qo‘shilgan joy ma'nosini anglatadi.

---

¹ Охунов Н. Тил ва жой номлари. –Тошкент: Ўзбекистон, 1988. 13-бет.

Buloqboshi ko'chasi (Guliston sh., (Sayxunobod t.) – buloqning oldi ma'nosidagi toponim. Farg'ona vodiysida ham Buloqboshi toponimi borligini va Sirdaryo viloyatining ma'lum bir qismlari yangidan o'zlashtirilgan cho'l hududlari ekanligini hisobga olsak, bu toponim joylashgan hududga Farg'ona vodiysidagi Buloqboshidan ko'chib kelganlar yashashgan, degan ma'noni bildiradi.

Bobodehqon ko'chasi (Sirdaryo t.) – toponim ikki so'zdan tashkil topgan: bobo, dehqon. Ayni vaqtda zamon o'zgarishi bilan dehqon so'zi ham arxaik so'zga aylanib, tadbirkor, fermer so'zlari faol qo'llanadigan bo'ldi. Ushbu toponim o'z kasbini yaxshi bilgan tajribali dehqon(lar) yashagan joy degan ma'noni bildiradi.

Bog'i-eram ko'chasi (Oqoltin t.) – bu toponim ikki so'zdan tashkil topgan: bog' va eram. Ularning –i qo'shimchasi (izofa) bog'lab turibdi. Mazkur toponim yaxshi joy, bog'-rog'li hudud ma'nosida qo'llanilgan.

Laylakko'l qishlog'i (Boyovut t.) – ushbu toponim laylaklar yashaydigan ko'l ma'nosini anglatadi. Unda ikkita ma'noli qism bor: laylak va ko'l. Ular birikib, toponimni tashkil etgan.

Qo'rg'ontepa qishlog'i (Sardoba t.) – mazkur toponim qo'rg'onni hamda tepaligi bor qishloq ma'nosini bildirib turibdi. U qo'rg'on va tepa so'zlaridan tashkil topgan. Qadimda tepaliklar yon bag'rida himoya qo'rg'onlari bo'lgan. Mana shu jarayonning mazmunini toponim o'zida jamul-jam qilgan.

Gulbuloq mahallasi (Sayxunobod t.) – suv kam yerda chiqqani uchun buloqqa atrofdagi yerlarni gullatadigan buloq ma'nosida Gulbuloq deb nomlashgan. Shuningdek, Jizzaxning Baxmal tumanida va Bulung'ur tumani sharqida Gulbuloq degan obod joy ham borligi ma'lum¹. Ehtimol, shu joydan ko'chib kelganlar yashaydigan joy ma'nosida Gulbuloq deb atalgan bo'lishi mumkin.

---

¹ Ўринбоев Б. Асрлардек барҳаёт номлар. С., Зарафшон, 2003. 48-бет.

Ulug'obod qishlog'i (Guliston sh.) – oykonim nomi ikki soʻzdan tashkil topgan: ulugʻ va obod. Ushbu ikki soʻz birikib, Ulugʻobod birikmasini hosil qilgan. Uning maʼnosi ulugʻlar obod qilgan qishloq degan maʼnoni anglatib turibdi.

Xovosobod qishlog'i (Xovos t.) – toponim Xovos tumani nomidan shakllangan boʻlib, xovos va obod soʻzlaridan shakllangan. Toponim Xovos tumani nomidan shakllangan. U Xovos tumaniday obod qishloq maʼnosini bildiradi.

Baytqoʻrgʻon mahallasi (Boyovut t.) – joy nomi ikki soʻzdan tashkil topgan: bayt, qoʻrgʻon. Agar bayt soʻzi ikkilik, ikki qator maʼnolarini anglatishni hisobga olsak, ushbu mahalla nomi ikki qoʻrgʻoni bor degan maʼnoni anglatib turibdi¹.

Uchturgʻon mahallasi (Boyovut t.) – oldinlari aholi kam boʻlgani uchun unda-bunda kishilar uy-joy qilib yashashgan. Uchta xonadon turgan, yashagan joy maʼnosida uch turgʻon joy birikmasida Uchturgʻon toponimi shakllangan. Keyinchalik aholi koʻpayib, uy-joylar zich quriladigan boʻlgan, biroq toponim avvali nomi bilan atalib kelmoqda: Uchturgʻon mahallasi.

Saritepa mahallasi (Sayxunobod t.) – XX asrgacha va XX asrning 30-40-yillarigacha shahar yoki aholi punktlari atroflari katta tepalardagi qoʻriqchilar bilan qoʻriqlangan, tepadagilar markazdagilarni dushman kelayotganligini yohud kelishmayotganligini maʼlum bir yoʻl, usullar bilan ogohlantirib turishgan. Toponim tarkibidagi *sari* soʻzi ikki maʼnoni anglatadi: sariq tepa, saralangan tepa. Bu holda tepa sunʼiy yoʻl bilan shakllanganligini bildiradi. Demak, toponim sunʼiy yoʻl bilan (yaʼni tuproq tashib, tepa qilingan) shakllangan sariq tepa, boshqa tepalarga nisbatan katta – saralangan tepa maʼnosini bildiradi. Hozirgi kunda tepalik yoʻq, ammo uning nomi mahalla nomi sifatida ishlatilmoqda. Yaʼni oronim²

---

¹ Нафасов Т. Қишлоғимиз нега шундай аталган? –Тошкент: Фан, 1989. 17-бет.

² Бегматов Э., Улуков Н. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли луғати. -Наманган,2006. 67-68-бетлар.

(tepa, tog‘, qoya nomlari) vaqt o‘tishi bilan oykonimga nom sifatida qo‘llanilib yuborilgan: Saritepa mahallasi.

Demak, qo‘shma toponimlar izohida ularni hosil qilgan so‘zlarning ma'nolarini izohlashimiz lozim bo‘ladi. Shunda bunday toponimlarning izohini aniqlashimiz oson bo‘ladi.

3.3.BIRIKMALI TOPONIMLARDAN BA'ZI BIRLARINING IZOHI

Tobe va hokim so‘zlarning o‘zaro birikishidan so‘z birikmalari hosil bo‘lgani kabi viloyatimiz toponimiyasi tizimida ham ikkita topoo‘zakdan shakllangan birikmali toponimlar ham mavjud, ulardan keyin keladigan so‘z esa toponimik aniqlagich hisoblanadi. Ulardan ba'zi birlarining izohini quyida keltirib o‘tdik:

Buyuk turon ko‘chasi (Xovos t.) – bu toponim ikki so‘zdan shakllangan birikmali toponimlardan biri bo‘lib, buyuk turkiylar yashagan joy degan ma'noni bildiradi¹. Oldin turkiylar yashagan joylar Turon deb atalgan. Chunki turon so‘zi tur, turk so‘zlariga o‘zakdosh so‘zlardan bo‘lib, aslida u turklar ma'nosini ifodalaydi (-on qo‘shimchasi ko‘plik ma'nosini bildiradi).

Baxmal tog‘i ko‘chasi (Sayxunobod t.) – ikki so‘zdan hosil bo‘lgan birikmali toponimlardan biri. Undagi Baxmal so‘zi bilan Jizzax viloyati Baxmal tumani nomi va Surxondaryo viloyati Sho‘rchi tumanida qishloq nomi shakllangan. Ushbu toponimning Baxmal tog‘i deyilishi shu ko‘chadagi xonadon ahllaridan bir qanchasi Baxmal tog‘ii atroflaridan ko‘chib kelishgani uchun ko‘cha

---

¹ Қиличиев Э. Ўзбек тили ономастикаси (махсус курс). -Тошкент,2004. 42-бет.

(dromonim) shunday nomlangan. Ko‘cha nomiga oronim – tog‘ nomi asos bo‘lgan. Bu nomning kelib chiqishi haqida T. Enazarovning tahlili bor¹.

Baxmalsoy ko‘chasi (Guliston sh.) – ushbu toponim ikki so‘zdan tashkil topgan: baxmal, soy. Baxmal tog‘i, tumani va soyi borligini bilamiz. Toponimning birinchi ma'noli bo‘lagi Baxmal tumani nomiga borib taqalsa, soy esa gidronimik indikator, ya'ni gidronimik aniqlagich hisoblanadi². Ular ba'zan alohida holda toponim bo‘lib kela oladi, ko‘pincha esa toponimik aniqlagich vazifasida kelishi kuzatiladi. Demak, bu toponim Baxmalsoydan ko‘chib kelganlar istiqomat qiladigan joy nomi ma'nosini bildiradi.

Arnasoy ko‘chasi (Mirzaobod t.) – mazkur toponim ikki ma'noli qismdan tashkil topgan. Z.Do‘simov arna so‘zini daryo, soy va ariq ma'nolarida qo‘llanishini ko‘rsatgan³. Ikkala so‘z ham turkiy so‘zdir. Demak, toponim daryoli soy yoki soyli daryo ma'nosi bilan ko‘cha nomiga o‘tgandir.

Belbog‘li ko‘chasi (Boyovut t.) – qipchoqlarning bir kichik bo‘lagi belbog‘li urug‘i deb atalgan. Qabilalar kichik-kichik urug‘lardan tashkil topganligini e'tiborga olsak, qarluq, qipchoq va o‘g‘uz qabilalar ittifoqi tarkibida qanchadan-qancha urug‘ nomlari⁴ bo‘lganligiga yuqorida keltirilgan toponim misoldir. Bu haqida Xudoyberdi Doniyorov “O‘zbeklarning shajara va shevalari” nomli kitobida maxsus to‘xtalingan⁵.

Oltin O‘rda qishlog‘i (Guliston sh.) – toponimi ikki so‘zdan tashkil topgan: oltin va o‘rda. Ular birikib, Oltin O‘rda birikmasini tashkil etgan. Qadimgi Oltin O‘rda xonligi mo‘g‘ullar tomonidan tashkil etilgan. Oltin O‘rda davlati nomidan

---

¹ Энзаров Толиб Жуманазарович. Ўзбекистон топонимлари: лувавий асослари ва этимологик тадқиқи йўллари. 10.02.02 – ўзбек тили. Филология фанлари доктори илмий даражасини олиш учун тақдим этилган диссертация автореферати. 37-38-бетлар.

² Бегалиев Н. Самарқанд вилояти гидронимлари (лисоний таҳлили). НДА. – Самарқанд, 1994. 13-бет.

³ Дўсимов З., Тиллаева М. Жой номларининг сири. – Хива: Хоразм Маъмун Академияси, 2001. 73-бет.

⁴ Қораев С. Этнонимика. Т., Ўзбекистон, 1979. 17-бет.; Зиётов Зойир. Турон қавмлари. Т., Истиқлол, 2008. 166-бет.

⁵ Дониёров Худойберди. Ўзбекларнинг шажара ва шевалари. Тошкент, Ўқитувчи, 1968. 43-48-бетлар.

bu qishloq nomi kelib chiqqan (Ehtimol, qishloqqa nom beruvchi odam tarixshunos bo'lgan bo'lishi mumkin).

Qo'qoni qarapchi mahallasi (Xovos t.) - bu toponim etnotoponim deyiladi. Chunki undagi qarapchi so'zi turkiy etnonimlardan biri bo'lib¹, Qo'qon shahridan kelgan qarapchi urug'i yashagan mahallasi degan ma'noni anglatadi. Bu etnonim kam ishlatilsa-da, uchraydi.

Demak, sodda, qo'shma va birikmali toponimlarni izohlash toponimlarning ma'nolarini yoritishga asos bo'ladi. Shuning uchun toponimlarning izohiga ko'p toponimist olimlar murojaat qilishgani kabi biz ham viloyatimiz toponimlarini o'rganganda ularning izohiga ham to'xtalishga harakat qildik.

---

¹ Нафасов Т. Ўзбекистон топонимларининг изоҳли луғати. –Тошкент: Ўқитувчи, 1988. 123-бет.
Qorayev S. Toponimika. Toshkent, 2006. 113-бет.

X U L O S A

Joylarga qo'yilgan nomlar, ya'ni toponimlar bugungi kunda ham ma'naviy meros, ham madaniy boylik, ham tilimizning qadimiy xususiyatlarini o'zida saqlab qolgan ko'hna tarixiy yodgorliklardan biri sanaladi. Bugungi mustaqillik davrida yoshlarni ona-vatanga muhabbat, ilm-fanga qiziqish ruhida tarbiyalashda nomlarning, xususan, toponimlarning roli benihoya kattadir.

Toponimik nomlar obektlarining hajmiga ko'ra tasnifi uchta ko'rinishga ega:

- 1) mikronomlar. Unga qishloq, ko'cha, mahalla nomlari kabilar kiradi;
- 2) makronomlar (Samarqand, Buxoro kabi shahar va viloyat nomlari);
- 3) o'rtacha nomlar (tuman nomlari va Guliston kabi shaharlar nomlari oid.

Nomlarni tarixiylikiga ko'ra ikkita katta guruhga bo'lish mumkin: 1) tarixiy nomlar – tarixan shakllangan va ayni vaqtgacha saqlanib qolgan nomlar (Sirdaryo, Sayxun, Samarqand, Jizzax, Baxmal, Toshkent); 2) zamonaviy nomlar – hozirgi kunda shakllangan va faol ishlatilayotgan nomlar (Baxt shahri, Ahllik qishloqlari).

O'zbek nomshunosligida mamlakatimizdagi toponimik ob'ektlarni, aniqrog'i, oykonim (shahar, qishloq, mahalla), oronim (tog', tepa, qoya), ko'cha nomi, dromonimlar kabi bir necha guruhlarga bo'linishi tabiiy. Toponimlarining tuzilishiga ko'ra uchta guruhlarga bo'lindi: soda, qo'shma va birikmali toponimlar. Ular qaysi til elementlaridan kelib chiqqanligiga ko'ra ikki guruhga bo'linadi: O'z va o'zlashgan qatlam so'zlaridan shakllangan toponimlar.

Viloyat toponimlarning leksik-semantik xususiyatlariga ko'ra ikki bo'lib o'rganildi: 1) oykonimlar (qishloq, shahar, shaharcha, mahalla); 2) ko'cha nomlari (dromonimlar). Ular o'z ichida yana beshta leksik-semantik guruhga ajratildi.

Oykonimlarni shahar va qishloq nomlari sifatida: 1) ramziy tushuncha; 2) o'simlik nomlari; 3) dehqonchilik nom; 4) gidronim nom; 5) kasb nomlaridan; 6) shahar nomlari; 7) ijobiy ma'noli so'zlar bilan shakllangan shahar nomlaridir.

Qishloq nomlari leksik-semantik jihatdan 14ta guruhga bo'lib o'rganildi.

Mahalla nomlari esa 18ta leksik-semantik guruhga bo'lib tahlil etildi.

Mahalla va qishloq nomlari ham qaysi til so'zlari bilan shakllanganiga ko'ra ikki guruhga bo'linadi:1) o'z qatlam so'zlaridan shakllangan mahalla nomlari; 2) o'zlashgan so'zlardan yuzaga kelgan mahalla nomlari.

Viloyatdagi ko'cha nomlari 19ta leksik-semantik guruhga bo'lib tahlil qilindi. Sodda toponimlarning izohli tahlilida bir o'zakdan yoki o'zak va qo'shimchadan tashkil topgan toponimlarga e'tibor qilindi. Ular tarkibida –zor va –kor qo'shimchalar, ya'ni topoformantlar qatnashishi ham kuzatildi. Qo'shma va biriknali toponimlar izohida tarkibidagi so'zlarning ma'nolarini izohlash lozim.

Toponimlarni ilmiy hamda amaliy asoslarda o'rganish tarbiyaviy va talimiy ahamiyatga egadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Мирзиёев Ш. Эркин ва фаравон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Т., Ўзбекистон, 2016.
2. Каримов И. А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2008.
3. Абдурахмонов Д., Бектемиров Ҳ. Ўзбек халқ дostonларининг ономастикаси // Ўзбек халқ ижоди. – Тошкент: Фан, 1967.
4. Абдурасулов Ш. Ном – номус // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. – 2012. №3 (4142). 20 январь. 5-бет.
5. Бегалиев Н. Самарқанд топонимияси. – Самарқанд: СамДЧТИ, 2010.
6. Бегалиев Н. Самарқанд вилояти гидронимлари (лисоний таҳлили). НДА. – Самарқанд, 1994.
7. Бегматов Э. Жой номлари - маънавият кўзгуси. – Тошкент: Маънавият, 1998.
8. Бегматов Э., Улуқов Н. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли луғати. – Наманган, 2006.
9. Бегматов Э. Истиклол ўлкасининг топонимик сиёсати // ЎТА. – 1997. №3; – 1997. №4.
10. Дўсимов З., Тиллаева М. Жой номларининг сири. – Хива: Хоразм Маъмун Академияси, 2001.
11. Зиётов Зойир. Турон қавмлари. Т., Истиклол, 2008. 166--bet
12. Каримов С. Бўриев С. Ўзбек топонимикаси тараққиёт босқичида. – Тошкент: Фан, 2006.
13. Каримов С. Олдимизда улкан вазифалар турибли ёхуд ўзбек топонимикасининг бугунги аҳволи ҳақида баъзи бир мулоҳазалар // Маърифат газетаси. 2010 йилнинг 10-январь, 11-саҳифаси.

14. Охунов Н. Ўзбек тили ўқитишда жой номларини ўрганиш // Олий ва ўрта махсус таълим юртлирида ўзбек тилининг ўқитилишига бағишланган 3-Республика илмий-амалий конференциясининг тезислари.-Урганч, 1992.

15. Охунов Н. Жой номлари ва таълим // “Таълим бўғинларида она тили ўқитиш мазмунини янгилаш асослари” мавзуидаги ўзбек тили доимий анжумани иккинчи йиғинининг тезислари.-Қарши, 1993.

16. Охунов Н. Жой номлари – тилимиз луғат бойлиги // “Таълим жараёнида сўз бойлигини оширишнинг асосий омиллари” мавзуидаги ўзбек тили доимий анжумани учинчи йиғинининг тезислари.-Тошкент: Ўқитувчи, 1995.

17. Нафасов Т. Ўзбекистон топонимикаси. Махсус курс программаси. - Тошкент, 1988.

18. Нафасов Т. Ўзбекистон топонимларининг изоҳли луғати. –Тошкент: Ўқитувчи, 1988.

19. Нафасов Т. Қишлоғимиз нега шундай аталган? –Тошкент: Фан, 1989.

20. Нафасов Т. Ўзбек номномаси. –Қарши: Насаф, 1993.

21. Охунов Н. Тил ва жой номлари. –Тошкент: Ўзбекистон, 1988.

22. Охунов Н. Топонимлар ва уларнинг номланиш хусусиятлари. –Тошкент: Фан, 1989.

23. Охунов Н. Жой номлари таъбири. –Тошкент: Ўзбекистон, 1994.

24. Қиличиев Э. Ўзбек тили ономастикаси (махсус курс). - Тошкент, 2004.

25. Қораев С. Этнонимика. Т., Ўзбекистон, 1979.

26. Қораев С. Ўзбекистон вилояти топонимлари. –Тошкент: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Давлат илмий нашриёти, 2005.

27. Қораев С. Ер тилининг калити (Ўзбекистон географик номларини ҳосил қиладиган асосий терминлар ва бошқа сўзлар). Қисқача луғат. Тошкент, 2009.

28. Qorayev S. Toponimika. Toshkent, 2006.
29. Қодиров М. Номларимиз қандай ёзилиши керак // Ўқитувчилар газетаси. -1971. 4-ноябрь.
30. Эназаров Т. Ж. Номшунослик масалалари. -Тошкент, 2010.
31. Эназаров Т. Ж., Ҳусанова М., Есемуратов А. Ўзбек номшунослиги. Тошкент, Наврўз, 2015.
32. Эназаров Т. Ж. Самарқанд топонимининг этимологик таҳлили // Тил ва адабиёт таълими. -2006. №2.
33. Эназаров Т. Ж. Ном кўйиш ҳам санъат // Нутқ маданияти масалалари. Илмий тўплам. -Тошкент, 1993.
34. Гуломов П. Жўғрофия атамалари ва тушунчалари изоҳли луғати. – Тошкент: Ўқитувчи, 1994.
35. Ҳасанов Ҳ. Сайёҳ олимлар. Т., Ўзбекистон, 1981. .
36. Ҳасанов Ҳ. Географик номлар сири. Т., Ўзбекистон, 1985.
37. Ҳасанов Ҳ. Беруний асарларида топонимика //Беруний ва ижтимоий фанлар.Т.,Фан,1972.
38. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 томлик. 1-том.-Тошкент: "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти, 2006.
39. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 томлик. 5-том. - Тошкент, "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти, 2006.
40. Ўзбекистон Республикасининг қонуни. Географик объектларнинг номлари тўғрисида. Тошкент шаҳри, 2011 йил 12 октябрь.
41. Ўринбоев Б. Асрлардек барҳаёт номлар. С., Зарафшон, 2003.

I L O V A

1-ilova

Sirdaryo tumani toponimlari:

1.Sirdaryo tumanidagi mahalla lari:

- 1.Hikmatli mahallasi
- 2.Xazina mahallasi
- 3.Navro‘z mahallasi
- 4.Sholikor mahallasi
- 5.Adolat mahallasi
- 6.Istiqbol mahallasi
- 7.Tadbirkor mahallasi
- 8.Navoiy mahallasi
- 8.Farovon mahallasi
- 9.Furqat mahallasi
- 10.Tinchlik mahallasi
- 11.Dehqonobod mahallasi
- 12.Tiklanish mahallasi
- 13.Ilg‘or mahallasi
- 14.Beshbuloq mahallasi
- 15.Bog‘ora mahallasi
- 16.Baxmal mahallasi
- 17.Bahor mahallasi
- 18.Matonat mahallasi
- 19.Elobod mahallasi
- 20.Bunyodkor mahallasi
- 21.Turkiston mahallasi
- 22.Orzu mahallasi
- 23.Do‘stlik mahallasi
- 24.Taraqqiyot mahallasi
- 25.Tinchlik mahallasi
- 26.Paxtakor mahallasi
- 27.Islomobod mahallasi

2.Sirdaryo tumanidagi qishloq nomlari:

- 1.Sirdaryo qishlog‘i
- 2.Sholikor qishlog‘i
- 3.Malik qishlog‘i

4. Turon qishlog'i
5. Haqiqat qishlog'i
6. Paxtazor qishlog'i
7. Xalqobod qishlog'i
8. Cho'lto'qay qishlog'i
9. Xalqobod qishlog'i

3. Sirdaryo tumanidagi shahar va shaharchalar nomi:

1. Sirdaryo shahri
2. Baxt shahri
3. Quyosh shaharchasi
4. Ziyokor shaharchasi

4. Sirdaryo tumanidagi ko'cha nomlari:

1. Adolat ko'chasi
2. Aziz inson ko'chasi
3. Alpomish ko'chasi
4. Al-Farg'oniy ko'chasi
5. Armug'on ko'chasi
6. Archazor ko'chasi
7. At-Termiziy ko'chasi
8. Afsona ko'chasi
9. Ahillik ko'chasi
10. Ahmad Yassaviy ko'chasi
11. Badavlat ko'chasi
12. Bazmgoh ko'chasi
13. Baynalmilal ko'chasi
14. Bayram ko'chasi
15. Baliqchi ko'chasi
16. Bardoshli ko'chasi
17. Barkamol ko'chasi
18. Barqaror ko'chasi
19. Barhayot ko'chasi
20. Benazir ko'chasi
21. Beozor ko'chasi
22. Beruniy ko'chasi
23. Bilimdonlar ko'chasi
24. Binokor ko'chasi
25. Birodarlik ko'chasi

26. Bobodehqon ko'chasi
27. Boboyurt ko'chasi
28. Bobur ko'chasi
29. Bog' ko'chasi
30. Bog'bon ko'chasi
31. Bog'dorchilik ko'chasi
32. Bog'ichaman ko'chasi
33. Bog'ishamol ko'chasi
34. Bog'cha ko'chasi
35. Bodomzor ko'chasi
36. Boychechak ko'chasi
37. Bolajon ko'chasi
38. Buyuk Turon ko'chasi
39. Vatanparvar ko'chasi
40. G'allaorol ko'chasi
41. G'aroyibot ko'chasi
42. Giloszor ko'chasi
43. Go'zallik ko'chasi
44. Gulbahor ko'chasi
45. Gulbog' ko'chasi
46. Gulg'uncha ko'chasi
47. Guldasta ko'chasi
48. Gulyor ko'chasi
49. Gulzor ko'chasi
50. Gulobod ko'chasi
51. Darxon ko'chasi

2-ilova.

Shirin shahridagi ko'cha, mahalla, qishloq, shahar va shaharcha, nomi o'zgargan toponimlar

1. Shirin shahridagi ko'cha nomlari

1. Bobur ko'chasi
2. Bunyodkor ko'chasi
3. Bo'ston ko'chasi

2. Shirin shahridagi nomi o'zgargan toponimlar

1. Birlik > Baxtli xayot
2. Tinchlik > Rabot
3. Ulug'bek > Barkamol

3-ilova

Sardoba tumanidagi ko'cha, mahalla, qishloq, shahar va shaharcha, nomi o'zgartirilgan toponimlar

1. Sardoba tumanidagi ko'chalar nomi:

1. Abdulla Qahharov ko'chasi
2. Abdulla Qodiriy ko'chasi
3. Abduraxmon Jomiy ko'chasi
4. Abu Rayxon Beruniy ko'chasi
5. Al Xorazmiy ko'chasi
6. Alisher Navoiy ko'chasi
7. Amir Temur ko'chasi
8. Anhor ko'chasi
9. At Termiziy ko'chasi
10. Ahillik ko'chasi
11. Baxmallik ko'chasi
12. Bahor ko'chasi
13. Beruniy ko'chasi
14. Birlashgan ko'chasi
15. Birlik ko'chasi
16. Boborahim Mashrab ko'chasi
17. Bog'bon ko'chasi
18. Bog'ishamol ko'chasi
19. Bodomzor ko'chasi
20. Vatanparvar ko'chasi
21. G'allakor ko'chasi
22. G'ofur G'ulom ko'chasi
23. Dashtobod ko'chasi

2. Sardoba tumanidagi mahalla nomlari

1. Paxtakor mahallasi
2. Chubor mahallasi
3. Paxtakon mahallasi
4. Rovot mahallasi
5. Fayzli obod mahallasi
6. Zomin mahallasi
7. Birlashgan mahallasi
8. Zominlik mahallasi
9. Serquyosh mahallasi

10. Baxmal mahallasi
11. Hamid Olimjon mahallasi
12. Navro‘z mahallasi
13. Do‘stlik mahallasi
14. Quyi tosh mahallasi
15. Yurtdosh mahallasi
16. Do‘stlik mahallasi
17. Bog‘ishamol mahallasi
18. Ota yurt mahallasi

3. Sardoba tumanidagi qishloq nomlari:

1. Yangiobod qishlog‘i
2. Yuksalish qishlog‘i
3. Guliston qishlog‘i
4. Qo‘rg‘ontepa qishlog‘i
5. Yangiqishloq qishlog‘i
6. Cho‘lquvor qishlog‘i
7. Gulzor qishlog‘i

4. Sardoba tumanidagi shahar va shaharcha nomlari:

Paxtaobod shaharchasi

5. Sardoba tumanidagi nomi o‘zgargan toponimlar:

1. Gulzor > Hilqat
2. Yuqori Sarmich > Chorbog‘
3. A. Yuldoshev > Murabbiylar
4. S. Oripov > Chamanzor
5. Sayfullo Umirov > Kelajak
6. Mustaqillik > Navqiron
7. K. Valiev > Fidokor
8. Sh. Rashidov > Mushtariy
9. A. Navoiy > Kamolot
10. Ozodlik > Beshbuloq
11. Otaxonov > Bunyodkor
12. Yangiobod > Nurobod
13. Orzu > Mehnat
14. Muqumiy > Ufq
15. Xamza > Semrug‘
16. Turk ovul > Olchazor
17. Taraqqiyot > Ofarin

4-ilova

Oqoltin tumanidagi ko‘cha, qishloq, mahalla, shahar va shaharcha, nomi o‘zgartirilgan nomlar:

1. Oqoltin tumanidagi ko‘cha nomlari:

1. Adolat ko‘chasi
2. Alpomish ko‘chasi
3. Al-Farg‘oniy ko‘chasi
4. Al-Farobiy ko‘chasi
5. Andijon ko‘chasi
6. At-Termiziy ko‘chasi
7. Ahmad Donish ko‘chasi
8. Baxmal ko‘chasi
9. Bibixonim ko‘chasi
10. Binafsha ko‘chasi
11. Birlik ko‘chasi
12. Bog‘ ko‘chasi
13. Bog‘bon ko‘chasi
14. Bog‘i-eram ko‘chasi
15. Boysun ko‘chasi
16. Bunyodkor ko‘chasi
17. Vatan o‘g‘loni ko‘chasi
18. Vatan ko‘chasi
19. Vatanparvar ko‘chasi
20. Guliston ko‘chasi

2. Oqoltin tumanidagi qishloq nomlari:

1. Ahillik qishlog‘i
2. Bo‘ston qishlog‘i
3. Obod mahallasi
4. Shodlik qishlog‘i

3. Oqoltin tumanidagi mahalla nomlari:

1. Amir Temur mahallasi
2. Zarafshon mahallasi
3. Yangi turmush mahallasi
4. Ko‘rkam diyor mahallasi
5. Obod mahallasi
6. Ko‘rkam diyor mahallasi
7. Alisher Navoiy mahallasi

- 8.Zomin mahallasi
- 9.Bog‘iston mahallasi
- 10.Gulzor mahallasi
- 11.Ahmad Yassaviy mahallasi

4. Oqoltin tumanidagi shahar va shaharcha nomlari:

- 1.Sardoba shaharchasi
- 2.Farg‘ona shaharchasi
- 3.Andijon shaharchasi

5. Oqoltin tumanidagi nomi o‘zgargan toponimlar:

- 1.Mustaqillik > Sayyor
- 2.Navoiy > Farovon
- 3.Yangi xayot > Shon-sharaf
- 4.Mustaqillik > Shodiyona
- 5.Do‘stlik > Kelajak
- 6.At-Termiziy > Oqoltin tumani
- 7.Ozodlik-1 > Ho‘jamishkent
- 8.Ahmad Donish > Oqoltin tumani
9. B.O‘rinboev > Do‘stlik
- 10.Yangi xayot > Al-Xorazmiy
- 11.X.Olimjon > Bog‘zor
- 12.Xolikulobod > Xalqobod
- 13.Yoshlar > Sherobod
- 14.Qori Niyoziy > Sarxad
- 15.Al-Xorazmiy > Hur diyor
- 16.Namangan > Zarafshon
- 17.Tinchlik > Nurli yo‘l
- 18.A.Qodiriy > Oltin diyor
- 19.Chori Aliev > Qadriyat
- 20.Navro‘z > Haqgo‘y
- 21.Jannat > O‘zbekiston
- 22.Guliston >> Oqoltin tumani
- 23.Abdulla Qaxxor > Olchalibog‘

5-ilova

- 1.Guliston shahri ko‘chalari
- Abdulla Qahhor ko‘chasi
- Abdulla Qodiriy ko‘chasi
- Abduraxmon Jomiy ko‘chasi

Avaz O'tar ko'cha ko'chasi
Avlodlar ko'chasi
Adiblar ko'chasi
Adolat ko'chasi
Al Xorazmiy ko'chasi
Alanga ko'chasi
Al-Buxoriy ko'chasi
Alpomish ko'chasi
Al-Farg'oniy ko'chasi
Amir Temur ko'chasi
Andijon ko'chasi
Anhor ko'chasi
Archazor ko'chasi
Asalchi ko'chasi
Atirgul ko'chasi
Afrosiyob ko'chasi
Axmad Donish ko'chasi
Barkamol avlod ko'chasi
Barhayot ko'chasi
Bastakor ko'chasi
Baxmal ko'chasi
Baxmalsoy ko'chasi
Baxt ko'chasi
Bahor ko'chasi
Bahoriston ko'chasi
Bahoroy ko'chasi
Bedil ko'chasi
Beruniy ko'chasi
Behizor ko'chasi
Beshariq ko'chasi
Binafsha ko'chasi
Binokor ko'chasi
Birdamlik ko'chasi
Birodarlik ko'chasi
Bobur ko'chasi
Bog'bon ko'chasi
Bog'dorchilik ko'chasi

Bog'iston ko'chasi
Bog'ichaman ko'chasi
Bog'ishamol ko'chasi
Bog'u-bo'ston ko'chasi
Bodomzor ko'chasi
Boysun ko'chasi
Boychechak ko'chasi
Buloqboshi ko'chasi
Bunyodkor ko'chasi
Bo'ston ko'chasi
Buyuklar ko'chasi
Vatan ko'chasi
Vodil ko'chasi
G'alaba ko'chasi
Gogol ko'chasi
G'oliblar ko'chasi
Guzar ko'chasi
Gulbahor ko'chasi
Gulbuloq ko'chasi
Guldasta ko'chasi
Gulzor ko'chasi
Guliston ko'chasi
Darxon ko'chasi

2. Guliston shahri mahallalari

1. Ahillik mahallasi
2. Bahor mahallasi
3. Zarbdor mahallasi
4. Ishonch mahallasi
5. Taraqqiyot mahallasi
6. Muqimiy mahallasi
7. Madaniyat mahallasi
8. Mevazor mahallasi
9. Shodlik mahallasi
10. Tajribakor mahallasi
11. Yangi hayot mahallasi
12. Sharq haqiqati mahallasi
13. Hamid Olimjon mahallasi

- 14.Taraqqiyot mahallasi
- 15.Oltinvodiy mahallasi
- 16.Baxmal mahallasi
- 17.Birlashgan mahallasi
- 18.Yangi hayot mahallasi
- 19.Namuna mahallasi
- 20.Ahmad Yassaviy mahallasi
- 21.Namuna mahallasi
- 22.Yangi hayot mahallasi
- 23.Ishonch mahallasi
- 24.Oqoltin mahallasi
- 25.Sayqal mahallasi
- 26.Baxmal mahallasi
- 27.Yulduz mahallasi
- 28.Farxod mahallasi
- 29.Ibrat mahallasi
- 30.Istiqlol mahallasi

3. 1.Guliston shahri yaqinidagi qishloqlar nomlari

- 1.Ulug‘obod qishlog‘i
- 2.Beshbuloq qishlog‘i
- 3.Zarbdor qishlog‘i
- 4.Sohilobod qishlog‘i
- 5.Humo qishlog‘i
- 6.Oltin O‘rda qishlog‘i
- 7.Nurobod qishlog‘i
- 8.Do‘stlik qishlog‘i
- 9.Soyibobod qishlog‘i

2. Guliston shahrila nomi o‘zgargan toponimlar

- 1.U.Yusupov > Osiyo
- 2.M.Xatamov > Toshkent
- 3.R.Eshbekov > Binafsha
- 4.M.Yuldoshev > Beruniy
- 5.S.Raximov > Adolat
- 6.Do‘stlik > Sardoba
- 7.Oybek > Tong
- 8.Istiqlol > Tengliksevar
- 9.Muqum Xaydarov > Nurchi

- 10.Feruz > Belbog‘li
- 11.Do‘stlik > Jondil
- 12.Bobur > Charog‘on
- 13.G.Gulom > Zafaron
- 14.G.Oxunov > Turkiston
- 15.Ulug‘bek > Ulug‘obod
- 16.G‘.G‘ulom > Shohsupa
- 17.O‘rikzor>Pokdil
- 18.M.Safarov > Yuksalish
- 19.Yangibo‘ston-1 > Qumqo‘rg‘on
- 20.Tinchlik-1 > Turkman
- 21.Yangiobod-1 > Baraka
- 22.Dehqonobod > Halqobod
- 23.Nurobod > Fayzobod
- 24.Sh.Rashidov > Chiroy
- 25.Yangiobod > Takalluf
- 26.T.Bo‘riev > Soxibkor
- 27.Pardaboy ota > Sarbon
- 28.Navro‘z > Zabardast
- 29.Tinchlik > Mahobat
- 30.Axmad Yassaviy > Birlashgan
- 31.Abdulla Qodiriy > Oy shu'las
- 32.Furqat > Shafaq
- 33.Qurbon bobo > Qaldirg‘och
- 34.Xorinboy bobo > Zarbdor
- 35.Nosibxo‘ja ota > Baxoriston
- 36.5-Karta > Chinorli
- 37.Baxmal > Ilg‘or
- 38.Shodlik > Peshqadam
- 39.Shodlik > Peshqadam
- 40.Tinchlik > Mo‘jiza
- 41.Temiryo‘l > Bekat
- 42.Ibn Sino > Buyuk Turon
- 43.Ulug‘bek > Andijon
- 44.Beruniy > Qut baraka
- 45.Sh.Rashidov > Nurli bog‘
- 46.Gulzor > Sharq yulduzi

47.U.Xayyom > Ma'rifat chashmasi

48.Tinchlik > Mahobat

49.Madaniyat > Charxpalak

6-ilova

Boyovut tumanidagi ko'cha, mahalla, qishloq, shahar va shaharcha, nomi o'zgargan toponimlar

1. Boyovut tumanidagi ko'cha nomlari:

- 1.Adabiyot ko'chasi
- 2.Adolat ko'chasi
- 3.Ayyom ko'chasi
- 4.Al-Buxoriy ko'chasi
- 5.Alloma ko'chasi
- 6.Al-Xorazmiy ko'chasi
- 7.Amir Temur ko'chasi
- 8.Andijon ko'chasi
- 9.Anorzor ko'chasi
- 10.Anorlibog' ko'chasi
- 11.Anhor ko'chasi
- 12.An'ana ko'chasi
- 13.Arafa ko'chasi
- 14.Ariqtepa ko'chasi
- 15.Archazor ko'chasi
- 16.Afrosiyob ko'chasi
- 17.Ahillik ko'chasi
- 18.Ahmad Yassaviy ko'chasi
- 19.Bag'rikent
- 20.Baynalmilal
- 21.Bayram ko'chasi
- 22.Balandchaqir ko'chasi
- 23.Baraka ko'chasi
- 24.Barkamol ko'chasi
- 25.Baxmal ko'chasi
- 26.Baxt ko'chasi
- 27.Bahor ko'chasi
- 28.Bekat ko'chasi
- 29.Belbog'li ko'chasi
- 30.Beruniy ko'chasi

- 31.Behizor ko'chasi
- 32.Beshbuloq ko'chasi
- 33.Birdamchilik
- 34.Birlashgan ko'chasi
- 36.Bobur ko'chasi
- 37.Bog' ko'chasi
- 38.Bog'bon ko'chasi
- 39.Bog'dodchilik ko'chasi
- 40.Bog'dor ko'chasi
- 41.Bog'iston ko'chasi
- 42.Bog'ishamol ko'chasi
- 43.Bodomzor ko'chasi
- 44.Boyovul ko'chasi
- 45.Boychechak ko'chasi
- 46.Bolg'ali ko'chasi
- 47.Bo'lim ko'chasi
- 48.Bunyodkor yoshlar ko'chasi
- 49.Bo'ston ko'chasi
- 50.Voha ko'chasi
- 51.Gavharafshon ko'chasi
- 52.G'alaba ko'chasi
- 53.G'allakor ko'chasi
- 54.Go'zal diyor ko'chasi
- 55.Guzar ko'chasi
- 56.Gulbahor ko'chasi
- 57.Gulbog'ko'chasi
- 58.Guliston ko'chasi
- 59.Daha ko'chasi
- 60.G'oliblar ko'chasi

2. Boyovut tumanidagi mahalla nomlari:

- 1.Alisher Navoiy mahallasi
- 2.Anorzor mahallasi
- 3.Iftixor mahallasi
- 4.Nurli mahallasi
- 5.Ozodlik mahallasi
- 6.Elobod mahallasi
- 7.Bunyodkor mahallasi

8. Bekat mahallasi
9. Baytqo‘rg‘on mahallasi
10. Beruniy mahallasi
11. Bobo yurt mahallasi
12. Baytqo‘rg‘on mahallasi
13. Julangar mahallasi
14. Ma‘naviyat mahallasi
15. Muqumiy mahallasi
16. Markaz mahallasi
17. Mirishkor mahallasi
18. Ijodkor mahallasi
19. Uchturg‘on mahallasi
20. Navro‘z mahallasi
21. Paxtakor mahallasi
22. Yangibo‘ston mahallasi
23. Yangiobod mahallasi
24. Yangi hayot mahallasi
25. Sohil mahallasi
26. Savotobod mahallasi
27. Sarmich mahallasi
28. Omilkor mahallasi
29. Julangar mahallasi
30. Gulbog‘ mahallasi
31. Farxod mahallasi
32. Yetakchi mahallasi
33. Shirin mahallasi

3. Boyovut tumanidagi qishloq nomlari

1. G‘allakor qishlog‘i
2. Dehqonobod qishlog‘i
3. Darvozakir qishlog‘i
4. Do‘stlik qishlog‘i
5. Istiqbol qishlog‘i
6. Tabarruk qishlog‘i
7. Istiqbol qishlog‘i
8. Darvozakir qishlog‘i
9. Mingchinor qishlog‘i
11. Madaniyat qishlog‘i

12.Laylakko‘l qishlog‘i

13.Olmazor qishlog‘i

14.Tinchlik qishlog‘i

4. Boyovut tumanidagi shahar va shaharcha nomlari

Boyovut shaharcha

5. Boyovut tumanidagi nomi o‘zgargan toponimlar

X.Olimjon > Ayyom

Bobur > Nur

Furqat > Fidokor

Xolboy Kurbonboev > Mingbuloq

Bobur > Zamir

A.Navoiy > Ostona

A.Ismatullaev > Bexbudiy

Paxtakor > Izdohom

Yangi xayot > Yangilanish

Navbaxor > Ohangrabo

Koopirativ > Tadbirkor

X.Olimjon > Kitob

A.Mo‘minov > Uvoq

G‘.G‘ulom > Kamalak

Sholikor-1 > Sultonhovuz

Tinchlik > Ozod yurt

Yangiobod > Husniobod

Sh.Rashidov > Nigoh

X.Olimjonov > Obida

U.Yusupov > Odim

Ibragimov > Hamkor

U.Nosirov > Orzu

A.Qodiriy > Ravnaq

A.Temur > Guldasta

G‘.G‘ulom > Gunafsha

Navruz > Serquyosh

A.Danaboev > Qorabuloq

U.Abdurasulov > Sharafshon

S.Islomov > Yulduz

U.Yusupov > Nurli zamin

O‘qituvchilar > Bahor

Furqat > Yangiobod
S.Qayumov > Bog‘bon
Yakka tol > Majnuntol
5-Karta > Gulchilar
A.Navoiy > Toshqo‘rg‘on
A.Temur > Ko‘kdala
Mehnatchi > Mirishkor
Guliston > Chaman
Navbahor > Ilk bahor
Do‘stlik > Muqaddas burch
Ittifaq > Alpomish
U.Yusupov > Ovro‘pa
Muqumiy > Zafaron
A.Kahhor > Elparvar
Toshkent > Xavasmand
Mahtumquli > Mahorat
M. Ulug‘bek > Hur makon
A.Navoiy > Hurobod
M.Xasanov > Tabassum
Beruniy tor > Yangikun
Z.Ismoilov > Shabnam
Inqilob > Ijodkor
Lomonosov > Kimyogar
X.Olimjon > Qo‘shterak
Furqat > Beshbuloq
Oybek > Shohimardon
Sh.Bozorova > Nodirabegim
Namuna > Sayribog‘
Yangi hayot > Sadaf
Sohilbo‘yi > Ona zamin
Guzar >> Boyovut tumani
Sharof Rashidov > Nurli makon
Gulbahor >> Boyovut tumani
Yoshlar > Yangroq sado
Tinchlik > Jarandor
Farhod > Tolzor
Yangihayot-4 > Tinchlik

A.Navoiy > Mehr chashmasi

7-ilova

Mirzaobod tumanidagi ko'cha, mahalla, qishloq, shahar va shaharcha, nomi o'zgargan toponimlar

1. Mirzaobod tumanidagi ko'chalar nomi

- 1.Abdulla Qahhor ko'chasi
- 2.Abdulla Qodiriy ko'chasi
- 3.Alisher Navoiy ko'chasi
- 4.Amir Temur ko'chasi
- 5.Amirobod ko'chasi
- 6.Andijon ko'chasi
- 7.Anorzor ko'chasi
- 8.Anorzor ko'chasi
- 9.Arnasoy ko'chasi
- 10.Archazor ko'chasi
- 11.Ahillik ko'chasi
- 12.Baliqchi ko'chasi
- 13.Barkamol avlod ko'chasi
- 14.Baxmal ko'chasi
- 15.Baxt ko'chasi
- 16.Bahor ko'chasi
- 17.Behizor ko'chasi
- 18.Bobur ko'chasi
- 19.Bo'z ko'chasi
- 20.Bunyodkor ko'chasi
- 21.Bo'ston ko'chasi
- 22.Gulzor ko'chasi

2. Mirzvobod tumanidagi mahallalar nomi

- 1.Toshkent mahallasi
- 2.Yangihayot mahallasi
- 3.Yangiovil mahallasi
- 4.Navro'z mahallasi
- 5.Beruniy mahallasi
- 6.Jiyda guli mahallasi
- 7.Haqiqat mahallasi
- 8.Bog'iston mahallasi
- 9.Dehqonobod mahallasi

10.Tinchlik mahallasi

11.Oydin mahallasi

12.Mirzo Ulug‘bek mahallasi

3. Mirzvobod tumanidagi qishloqlar nomi

1.Farovon qishlog‘i

2.Navbahor qishlog‘i

3.Mirzacho‘l qishlog‘i

4.Farovon qishlog‘i

5.Nurafshon qishlog‘i

6.Nurobod qishlog‘i

7.Mehnatobod qishlog‘i

8.Ibrat qishlog‘i

9.Navbahor qishlog‘i

10.Farovon qishlog‘i

11.Bahoriston qishlog‘i

12.Nurafshon qishlog‘i

13.Birlashgan qishlog‘i

4. Mirzvobod tumanidagi nomi o‘zgargan toponimlar

Istiqlol > Sofdillik

R.Shodmonkulov > Uchtut

S. Usmonov > Chorraha

X.Olimjon > Idrok

X.Olimjon > Lolazor

A.Jomiy>Ildam

S.Raximov > Qaxramon

A.Ikromov>Islahot

Kanal bo‘yi > Qirig‘oq bo‘yi

Yangi hayot-1 > Afrosiyob

Yangibo‘ston > Sog‘lom avlod

Yangi obod > Oltin vodiy

Paxtakor > Yog‘du

Mustaqillik > Kayfiyat

Yoshlar > Barqaror tinchlik

Istiqlol > Maysazor

E.Do‘stmurodov > Jilvali

X.Jumayev > Roxat

Alisher Navoiy > Muzofot

Yangi xayot > Moviy samo
Cho'lpon > Zangzor
Furqat > Xaloskor
Tinchlik > Shirin kalom
Zavod > Archazor
Y.Abdukamolov > Istiqlol
A.Mamajonov-2 > Sunbula
G'.Shukurov > Obodlik
U.Yusupov > Muborak

8-ilova

Sayxunobod tumanidagi ko'cha, mahalla, qishloq, shahar va shaharcha,
nomi o'zgargan toponimlar

1. Sayxunobod tumanidagi ko'chalar nomi

1. Avlodlar ko'chasi
2. Adolat ko'chasi
3. Al-Buxoriy ko'chasi
4. Al Farg'oniy ko'chasi
5. Al Xorazmiy ko'chasi
6. Amir Temur ko'chasi
7. Amudaryo ko'chasi
8. Andijon ko'chasi
9. Anorli ko'chasi
10. Anhor ko'chasi
11. Asr ko'chasi
12. Afrosiyob ko'chasi
13. Axmad Donish ko'chasi
14. Ahmad Yassaviy ko'chasi
15. Baynalmilal ko'chasi
16. Bayram ko'chasi
17. Balandchaqir ko'chasi
18. Baliqchi ko'chasi
19. Baraka ko'chasi
20. Barkamol avlod ko'chasi
21. Baxmal tog'i ko'chasi
22. Bekkeldi ko'chasi
23. Behbudiy ko'chasi
24. Behizor ko'chasi

25. Beshbuloq ko'chasi
26. Binokor ko'chasi
27. Birdamlik vodiya ko'chasi
28. Bobodehqon ko'chasi
29. Bobotog' ko'chasi
30. Bobur ko'chasi
31. Bog' ko'chasi
32. Bog'bon ko'chasi
33. Bog'ishamol ko'chasi
34. Bodomsoy ko'chasi
35. Bozor yo'li ko'chasi
36. Buloqboshi ko'chasi
37. Buloqli ko'chasi
38. Buxorovul ko'chasi
39. Vatan ko'chasi
40. Vodil ko'chasi
41. G'azalkent ko'chasi
42. G'ofur G'ulom ko'chasi
43. Dahbed ko'chasi
44. Dashtobod ko'chasi

2. Sayxunobod tumanidagi mahallalar nomi

1. Dehqonobod mahallasi
2. Mustaqillik mahallasi
3. Sohibkor mahallasi
4. Gulbulok mahallasi
5. Yulduz mahallasi
6. Yoshlik mahallasi
7. Paymard mahallasi
8. Nurobod mahallasi
9. Paxtaobod mahallasi
10. Turon mahallasi
11. Baxmal mahallasi
12. Uchqun mahallasi
13. Sintob mahallasi
14. Yoshlik mahallasi
15. Yangibog' mahallasi
16. Navqiron mahallasi

- 17.Olg‘abos mahallasi
- 18.Qumovul mahallasi
- 19.Baxmalsoy mahallasi
- 20.Sintob mahallasi
- 21.Yulduz mahallasi
- 22.O‘rikzor mahallasi
- 23.Shodlik mahallasi
- 24.Paxtakon mahallasi
- 26.Qumovul mahallasi
- 27.Saritepa mahallasi
- 28.Yangibog‘ mahallasi
- 29.Paymard mahallasi
- 30.Uch Qal'a mahallasi
- 31.Sohibkor mahallasi
- 32.Ziyokor mahallasi
- 33.Turon mahallasi
- 34.Paxtakon mahallasi
- 35.Farovon mahallasi

3. Sayxunobod tumanidagi qishloqlar nomi

- 1.Istiqlol qishlog‘i
- 2.Elobod qishlog‘i
- 3.Yuksalish qishlog‘i
- 4.Nurota qishlog‘i

4. Sayxunobod tumanidagi shahar va shaharcha nomi

- 1.Soxil shaharcha
- 2.Olmazor shaharcha
- 3.Sayxun shaharcha

5. Sayxunobod tumanidagi nomi o‘zgargan toponimlar

- Sh.Rashidov > Spitamen
 Yu.Xo‘jabekov > Ehtirom
 R.Qayum > Saxovat
 Hakimjon ota > Maftunkor
 Muqum > Jondosh
 Mustakillik > Ibratli
 Shodlik > Namuna
 Ma’rifat > Izdosh
 Muqumiy > Imoratchi

Oybek > Iste'dod
Mustaqillik > Yo'ldosh
O'zbekiston-1 > Obod diyor
Mustakillik > Fasli nayson
Yangihayot > Musaffo
A.Alimov > Behizor
V.Jonibekov > Fazogir
Yangi hayot > Oftob
Maktab > Sabotli
Yangi hayot > Voha
A.Ismatullaev > Chiroqchi
T.Ayubov > Lochin
Istiqlol > Ozodlik
O.To'raev > Uzumzor
Xalqlar do'stligi > Toshariq
Ozodlik > O'rikli
T.Malik > Obikor
A.Navoiy > Mezon
Madaniyat > Baraka
O'zbekiston > Fayz-baraka
Istiqlol > Farovon turmush
A.Qodiriy > Ajdodlar yodi
G'.G'ulom > Baxtikor
X.Olimjon > Tinchliksevar
J.Usmonov > Koinot
N.Boymetov > Yoshlar
K.Yusupov > Guldasta
Oxunboboev > Bodomzor
A.Temur > Ko'rog'on
Qizil tong > Chinobod
Karimberdiev > Kamarbasta

9-ilova

1. Xovost tumanidagi ko'chalar nomi:

Abadiyat ko'chasi
Abu Rayxon Beruniy ko'chasi
Adir ko'chasi
Adolat ko'chasi

Al-Farobiy ko'chasi
Anjirzor ko'chasi
Anorzor ko'chasi
Armug'on ko'chasi
At-Termiziy ko'chasi
Afsona ko'chasi
Barqarorlik ko'chasi
Baxmal ko'chasi
Bahorikor ko'chasi
Behizor ko'chasi
Binafsha ko'chasi
Binokor ko'chasi
Birdamlik ko'chasi
Bobodehqon ko'chasi
Bobur ko'chasi
Bog'bo'ston ko'chasi
Bog'iston ko'chasi
Bog'ishamol ko'chasi
Boychechak ko'chasi
Bolajon ko'chasi
Bolalar dunyosi ko'chasi
Buyuk avlod ko'chasi
Buyuk turon ko'chasi
Vijdon ko'chasi
G'alaba ko'chasi
Gulzor ko'chasi
Guliston ko'chasi
Darxon ko'chasi

2. Xovos tumanidagi qishloq nomi:

- 1.Sohibkor qishlog'i
- 2.Gulbahor qishlog'i
- 3.Farhod qishlog'i
- 4.Mustaqillik qishlog'i
- 5.Zafarobod qishlog'i
- 6.Paxtakor qishlog'i
- 7.Binokor qishlog'i
- 8.Yangiyer qishlog'i

9.Mehnatobod qishlog‘i

10.Xovosobod qishlog‘i

3. Xovos tumanidagi shaharcha nomi:

Xovos shaharchasi

4. Xovos tumanidagi mahalla nomlari:

1.Qoraqum mahallasi

2.Qo‘qoni-qarapchi mahallasi

3.Farhod mahallasi

4.Istiqlol mahallasi

5.Ma‘rifat mahallasi

6.Sohibkor mahallasi

7.Ravot mahallasi

8.Sharqobod mahallasi

9.Tinchlik mahallasi

10.Gulbahor mahallasi

11.Qayirma mahallasi

12.Karvonsaroy mahallasi

13.Chamanzor mahallasi

5. Xovost tumanidagi nomi o‘zgargan toponimlar:

1.Vatan > Mustaqillik

2.J.Latipov > Mingchinor

3.U.Yusupov > Aziz

4.Furqat > Soflik

5.Navruz (oldingi nomi) >Zargar

6.Mustakillik > Baynalmilal

7.A.Qodiriy > Ishtiyiq

8.Oybek > Muqaddas

9.Sohil > Darahtzor

10.O‘zbekiston > Sharqobod

11.Mustaqillik > Xosilobod

12.Navbaxor > Manzilobod

13.Yoshlar > Mahtob

14.Tinchlik > Lutf-Karam

15.Bobur > Yangiasr

16.A.O‘tar > Guzar

17.Mirishkor > Jilvakor

18.Anxor > Hosili mo‘l

- 19.Ahillik > Chortoq
- 20.Yangi hayot > Mehr muruvvat
- 21.Bobur > Sharafli yo‘l
- 22.Baxor > Samo
- 23.Ibn Sino > Sarkor
- 24.M.Shoyimqulov > Xunarmand
- 25.U.Yusupov > Ulug‘ zamin
- 26.Hamza > Pillakor
- 27.Yoshlik > Bayram
- 28.Bog‘cha > Quvonch
29. Z.Ismoilov > Qo‘shchinor

10-ilova

Yangiyer shahridagi ko‘cha, mahalla, qishloq, shahar va shaharcha, nomi o‘zgargan toponimlar

1. Yangiyer shahridagi ko‘chalar nomi

- 1.Alisher Navoiy ko‘chasi
- 2.Al-Xorazmiy ko‘chasi
- 3.Andijon ko‘chasi
- 4.Atirgul ko‘chasi
- 5.Ahillik ko‘chasi
- 6.Balandchaqir ko‘chasi
- 7.Bastakorlar ko‘chasi
- 8.Bahmal ko‘chasi
- 9.Bahor ko‘chasi
- 10.Beruniy ko‘chasi
- 11.Binafsha ko‘chasi
- 12.Binokor ko‘chasi
- 13.Bog‘iston ko‘chasi
- 14.Boyovut ko‘chasi
- 15.Boychechak ko‘chasi
- 16.Bunyodkor ko‘chasi
- 17.Bo'ston ko‘chasi
- 18.Buxoro ko‘chasi
- 19.Guldasta ko‘chasi
- 20.Guliston ko‘chasi
- 21.Dashtabod ko‘chasi

2. Yangiyer shahridagi mahallalar nomi

- 1.Ma'rifat mahallasi
  - 2.Abdurahmon Jomiy mahallasi
  - 3.Obod yurt mahallasi
  - 4.Zahiriddin Muhammad Bobur mahallasi
  - 5.Navro'zobod mahallasi
  - 6.Binokor mahallasi
  - 7.Temur Malik mahallasi
  - 8.Shodlik mahallasi
4. Yangiyer shahridagi nomi o'zgargan toponimlar
- Yangi hayot > Zavq
 Ibn Sino > Falak
 Yangi hayot > Zavq
 Ibn Sino > Falak
 Yangi hayot > Zavq
 Ibn Sino > Falak
 G'.G'ulom > Yuksak ehtirom
 Mustakillik > Boyovul
 Madaniyat > Parvoz
 Fitrat > Ramz
 Rahmon xo'ja > Orasta
 Qator tom > Binokor
 Paxtakor > Paxtaobod
 5-Karta > Shiroq
 Qizil tomlar > Gulzor
 Ma'rifat > Hosil
 Muqumiy > Humo
 G.Shukurov > Shirin
 Navruz > Ayyomi bahor
 Maktab > Navqiron
 Z.Ismoilov > Bog'iston